

Dnesek

ROČNÍK I.

V PRAZE 21. LISTOPADU 1948

ZA Kčs 3.50

Politická mapa Evropy

DR FRANTIŠEK KAFKA

Ceny

JIRÍ HEJDA

Narodila se nová literární kritika?

ZDENĚK DANŠOVSKÝ

Je Hitler živ?

EUGEN ERDELY

Spoutaná věda

DOC. DR FRANTIŠEK BĚHOUNEK

Proč nemlčím?

MICHAL MAREŠ

Poznámky k jedné řeči — Lom — Trvale zamračeno? — Falešné pozlátko — Nad troskami pražské radnice — O pražském vysílání — Jak bolavé místo přestane bolet — Co je nacismus? — Děti, učitelé a národ — Jakého člověka vytváříme? — K případu Michala Mareše — Můj případ — Studentské valné hromady

Cigaretové papírky a dutinky *Abadie*

Uohovejte si reportáž z norimberského procesu jako dokument nejdůležitější události posledních let na poli mezinárodního práva.

Nadpor. Dr. Rostislav Kocourek

SVĚT ŽALUJE V NORIMBERKU

400 stran zajímavého a poutavého textu za pouhých 80 Kčs u všech knihkupců.

FR. BOROVI

Práce našich rukou

je prací pro národ.

Ve dvouletce dáme
našemu lidu

uspokojující
množství nej-

potřebnější

obuvi a pun-

čoch. Přebytky

naší výroby

obdrží naši ob-

chodní přátelé

v zahraničí,

odkud dovážíme

ty suroviny a

výrobky, kterých

doma nemáme.

I vývozem sloužíme národu.

Bata Národní podnik

DAR PRO ŽIVOT

Vášův-Trávníčkův

SLOVNÍK

JAZYKA

ČESKÉHO

Vytištěno v jednom svazku na předválečném biblovém papíře. Za cenu brož. 390 Kčs, váz. v plátně 450 Kčs obdržíte u všech knihkupců

FR. BOROVI

OBSAH DNEŠKA Č. 34: FERDINAND PEROUTKA: Rozkol nebo jednota? — ALENA BERNÁŠKOVÁ: Úvahy tří Američanů. — MORAVUS: Čech odpovídá Slovákům. — VÁCLAV KLUZÁK: Pohraničí - dítě vnitrozemí. — PEARL S. BUCKOVÁ: Černošská otázka v Americe. — DR. L. H.: Povídky o dávce z přírůstku na majetku. — Nehospodárnost s lidmi. — Teohnika státního života. — Nadgenerační spravedlnost. — Poučení ze Západu. — Spis D II 31/45. — Platila jsem pojistku. — Velcí a drobní vynálezci. — Svátková anarchie. — O mládež. — Zřídíme populační ústav? — Rozhlas na rozcestí. — Jakého člověka vytváříme. — Profesorské stesky. — Michal Mareš má mlčet.

Dnesek

řídí Ferd. Peroutka

YDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

YCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

REDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TR. 9

Telefon číslo 390-51 až 54. — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 168.—, na půl roku Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—, jednotlivá čísla Kčs 3.50. — Dohledací pošt. úřad Praha 26. — Odpovědný redaktor Ed. Va-

Dr František Kafka

Politická mapa Evropy

Tolik se mluví o protivách SSSR a USA, a přece je tolik společného v jejich přírodním ústrojí. Především ona rozlehlost, zasahující od Tichého oceánu k břehům Atlantiku či od Tichého oceánu k Baltu a k Černému moři. Žádné vnitřní hranice. Jednotný lid, i když spěš národností mnoha. Světové zájmy mocenské. Víra, že vlastní politický systém je nejlepší nejen pro zemi samu, ale i pro celý svět. Vnitřní hospodářský růst, opřený o prameny surovinové ve vlastní zemi, i dostatek zdolných pracovníků. Oba systémy, americká demokracie, opírající se o Prohlášení nezávislosti i lidských práv, i sovětský systém volených rad, opírající se o leninský program a Velkou říjnovou revoluci, označují samy sebe za demokratické systémy. Viděli jsme letos způsob voleb do Nejvyššího sovětu. Bylo to hospodářské zápolení všech složek, které tvoří sovětské národní hospodářství, zápolení o vyšší výkon v pětiletce a zápolení o to, aby do vrcholného sboru, představujícího demokracii sovětskou, se dostali nejlepší lidé, které lid mohl mezi sebou najít. Továrny i kolchozy, spisovatelé i městské sověty, venkované i dělníci mohli výběrem vysílati své nejlepší k tvorbě zákonů i ke kontrole státní administrativy, jež se rozbíhá k mírové tvorbě. Účast na volbách byla téměř stoprocentní, záporné hlasy nedosahovaly ani zlomku procenta. Znamenalo to, že za sovětským systémem stojí sovětský lid, že není žádná oposice, která by dovedla předložit jiný program nebo se snažila opravit, co vládní řady pro stát vymýšlejí. Tento systém, opírající se o jedinou vládní stranu, jež je stranou výběrovou, nikoli masovou, stranou nejlepších bojovníků za myšlenku, spočívá duchovně na hesle, že socialistický stát lze uskutečnit v přítomné době jen vládou dělné třídy, vládou proletariátu, vládou dělníků a rolníků, dnes již rozšířenou na všechny pracující vrstvy národa.

Balkán

Jestliže budeme posuzovat systémy vlád, jež jsou dnes u moci v Rumunsku, Bulharsku či Jugoslavii, s hlediska jejich účelovosti, kterou je uskutečnění vlády dělné třídy, dohánění zpozdilého tempa sociálního vývoje revolučním skokem, odstranění neosvědčivší se monarchické vlády a vybudování hospodářství zemí vyčerpaných válkou, shledáme tentýž základní princip výkonu vládní moci, vládu »národní fronty« či vedoucí skupiny bez přímé účasti oposice. Je to vysvětlitelné jen poválečným rozvratem, v nichž tyto země, po porážce či těžkých vnitřních zápasech válečných se ocitají. Nenazýváme tyto vlády eufemisticky vládami, v nichž všechny složky země jsou zastoupeny. V Bulharsku byly provedeny volby, podle nichž 60 procent hlasů získali komunisté a podle nichž Vlastenecká fronta oprávněně stojí v čele národa; podle zpráv vládních vůdcové oposice snaží se opírat se o určité zahraniční skupiny nebo se snaží využít rozporu mezi cenami a mzdami. Známe i rozpor ve stanovisku Anglie a Ameriky na straně jedné a SSSR na straně druhé, pokud jde o otázku, zda vláda v čele země reprezentuje zcela zemi. Nezbývá však, než ponechat právě těmto zemím, aby provedly hospodářské reformy, které většina přeje si uskutečnit, a aby daly sobě ten režim, jež lid chce. Nemálo přispívá k těmto skutečnostem i zeměpisná blízkost jádra »slovanské družby národů«, Sovětského svazu. Volby, pokud tu byly provedeny, měly za účel ukázat světu, že za vládou jde lid. Nebyly mě-

řídlem možností, kterých se té či oné oposiční skupině mohlo dostat v přízni lidu.

Řecko

Napadají-li Anglie i Amerika vládní systémy balkánských států, jež do určité míry kříží jejich mocenské zájmy v těchto oblastech, s neméně bojovnou účinností napadány jsou volby v Řecku těmi, kdož snaží se o uskutečnění myšlenek Říjnové revoluce, ať jsou to socialisté či komunisté naši, polští nebo jugoslávští, či vládní místa Sovětského svazu. Volby, provedené letos v dubnu, byly provedeny za okázalé 40procentní neúčasti levicových stran i organizací. V Řecku šlo o otázek několik. Král nebo republika? To znamená i silnější či slabší vliv Anglie, jež je tu tangována svým zájmem o Středomoří. Liberalismus nebo socialismus? Otázky, jež někdy propukají až k malým ukázkám řádné občanské války. Výsledek voleb přinesl většinu monarchistům a vedl zanedlouho k návratu krále Jiřího do země. Vláda byla vytvořena tak, že jsou v ní sami monarchisté; socialisté v ní nejsou: 15 členů jsou »populisté«, 2 národní liberálové a 1 reformista.

Polsko

Obdobný tlak, který Anglie a Amerika vykonávaly na vytvoření vlády v Bulharsku, vedl v Polsku k rozšíření původní lublinské vlády o stranu Mikolajczykova. Volby, které by ukázaly, jaký je poměr jednotlivých stran vládního bloku, nebyly dosud provedeny. Několikrát slíbeny, byly nyní posunuty do ledna 1947. Ve vládě jsou komunisté, socialisté, lidová strana Mikolajczykova, jakož i socialisticky smýšlející »demokratické tovaryšstvo«. Hlasování o třech základních otázkách polské politiky přineslo 81—93procentní většinu pro vládní propozici: otázka západních hranic, pozemkové reformy a neobnovení senátu. V posledním bodě Mikolajczyk byl podle vládního sčítání poražen. Neuznal však výsledky sčítání a tvrdí, že jeho posice v zemi je silnější. Kontrolu, jak silný je ten který partner vlády, přinesou až volby. Vládní fronta sama má však zřejmý socialistický charakter a jen ona může uvést dnešní Polsko na realistickou politickou cestu, jež dovolí strávit zeměpisný přesun státu od východu k západu, politický přesun od západu k východu.

Československo

Není nezajímavé vřadit sem výsledky našich voleb. Nikdo v cizině nemůže tvrdit, že by systém československé vlády Národní fronty nebyl systémem demokratickým. Hlasově se to projevilo velkou účastí volební, nepatrnou absencí a mizivým procentem bílých lístků. U nás skončil systém stavovských stran. Skončil ostatně v celé Evropě, kde se někde udržoval jako důsledek historického vývoje, stavovského štěpení politických skupin či fašistické soustavy (Itálie). Naše strany jsou dnes stranami ideovými, procházející celým národem a všemi jeho vrstvami v kolmém průřezu shora dolů. Komunistická strana se tu postavila — a možno říci v protikladu ke svým theoretickým základům a k programu diktatury proletariátu — na stanovisko demokratické, spoluvládní s druhými stranami, jež mají program socialistický, sociální nebo sociálně-reformní. Jedno si při československém systému uvědomme, hesle, jež platí pro posuzování vládního systému všech zemí průmyslových; že bez dělnické třídy vládnout nelze. Že výrobní prostředky netvoří dnes již jen kapitálové investice, ať jsou znárodněny či neznárodněny, nýbrž i masy dělnických rukou.

Promítneme-li si do této these výsledky francouzských voleb, i když znamenají okamžitý přeliv nervosních a fluktujičích středostavovských voličů k pravici, poznáme, že trvalá vláda kteréhokoliv státu nemůže se dnes udržet v Evropě bez účasti zástupců dělnické třídy. A proto není náhodné, že v tomto článku zjišťujeme právě, jak silná je početně skupina, představující dělnictvo v té které zemi, resp. jakého vlivu nabyla dělnická třída revolucí v té či oné zemi. U nás byla revoluce nekrvavá. Přinesla o vlásek silnější zastoupení stranám marxistickým proti skupině druhé, strany národně socialistické a strany lidové, kterou ani v řadách komunistických neoznačují za »pravici«, poněvadž duchovně tvoří něco protichůdného oněm skupinám, které na př. v Holandsku či v Belgii nebo ve Francii lze označit za pravici. Příslušníci pravicových stran československých před r. 1938, agrární, živnostenské, ligistů i nár. demokratické strany, jsou dnes zastoupeni ve všech stranách Národní fronty. Agrární vesnice se přelila pod rudý prapor Ďurišův, o Najmanovy živnostníky usilují všechny strany, národně demokratická inteligence se nachlila slovanským programem Nejedlého tak, jako kdysi programem Kramářovým, a těchto přeskupení nastalo více, než by bylo lze očekávat od národa tak stavovsky vyhraněného, že počet stran přerůstal počet měsíců v roce. Stavovská hierarchie parlamentu před r. 1938 nás v mnohem uchránila před sklony k »stavovské« hierarchii fašistické, to nebudíž zapomenuto. (Stejně tak silné postavy obou presidentů dovedly mravně zastínití zdánlivé siláctví »vůdců« systému italského či německého!). V dnešním přerodu československé demokracie seskupili jsme se tedy podle ideovosti programů stran, nikoli podle jejich stavovského charakteru. Mohou se tedy udržovat strany jen tím, čím vznikly a sílily, p r o h l u b o v á n í m i d e o v ě h o j á d r a ! Politický zápas je neméně duchovním zápasem, jako jím je zápas kulturních idejí. A právě v tom, že o program socialismu, o cesty k jeho uskutečnění mezi sebou soutěží strany tři, vidíme velkou členitost a skutečně konstruktivní prvky československého vládního systému, i možnost jeho prohlubování po stránce ideové do budoucna.

Maďarsko

Jak podivný zvrát můžeme pozorovati v oněch nejjasněji poražených státech Evropy, ve vedoucích státech Osy, v Itálii, v Německu a Rakousku, i v satelitním státu Osy, jak se na západě lidumilně říká Maďarsku.

Není účinnějšího důkazu o realitě volebních výsledků maďarských nad okolnost, že v regenerujícím se státě nezvítězili komunisté, kteří by podle všech předpokladů měli k tomu podmínky: země byla obsazena sovětským vojskem, mocenské prostředky mohly být kontrolovány a zmnohonásobovány právě bezprostředními zásahy zvenčí. A přece výsledek přinesl vítězství straně malorolnické. Lze říci, že tlak budí často protitlak. To však nebylo by úplným vysvětlením maďarské vládní soustavy, vyplynulé z voleb. Je to fronta maďarské nezávislosti, v níž dominují malorolníci a již spoluúčastní se jak socialisté, tak komunisté. Zde nutno se navrátit k určitým faktům předválečným: k bolševické revoluci Khunové, která je ještě příliš v paměti dnešní maďarské generace dorostlých mužů i žen, se všemi bolestnými ranami inflace peněz, marné války se Slovenskem i konečného rozpadu vládní moci, jež vyústila v diktaturu horihyovského režimu, a k faktu druhému, jenž kladně působil ve prospěch malorolnické strany: k její reálné, skutečně demokratické politice předválečné, jež se nedávala strhovatí siláctvím sousedních fašismů, nýbrž usilovala o nápravu sociálních protikladů stále ještě feudálního státu i o součinnost s kladnými silami evropské mezinárodní politiky, jak se projevovaly ve Společnost národů. Ale zároveň se již v trojúhelníku strany občanské-socialistické-komunistické projevuje onen základní obrazec politické soustavy

středo- a západoevropských zemí po světové válce, jež objevíme na mapě volebních výsledků či vládních soustav tohoto kontinentu.

Jasně se jeví právě

v Itálii

Vyhrála tam především republika proti monarchii, zatížená součinností s mussoliniovským fašismem. Zjev tožný, jako pád monarchií ruské, rakousko-uherské a německé po válce světové. Politicky získali nejvíce hlasů křesťanští demokrati (3.8 mil.), pak socialisté (2.7 mil.), dále před změtí menších stran vedou komunisté (2.55 mil.). Ve vládě jsou křesťanští demokrati zastoupeni osmi místy, socialisté i komunisté mají po čtyřech křeslech a republikáni dva ministry. Je to koalice čtyř proti dřívější koalici šesti stran.

V Rakousku

volcím pod prapory čtyř okupačních armád, výsledky ukázaly v podstatě návrat k onomu rozvrstvení politickému, jež tu bylo, než Dollfuss dal střílet do domů dělnické Vídně. Zvoleno bylo 85 katolíků, 76 socialistů a 4 komunisté. Je to téměř rovnováha bloku měšťanského s blokem socialistickým. Mohl by být tento výsledek při prozíravosti vůdců všech stran skutečným opěrným bodem pro nový vývoj rakouské demokracie, poučené vadami fašismu klerikálního i hitlerovského.

Německo

Zajisté neočekával nikdo, kdo zná poměry v různých zónách Německa, že by výsledky voleb v jednotlivých pásech se zcela kryly. Již z jara letošního roku, kdy byly provedeny volby do některých samosprávných orgánů v americké zóně, ukázaly se dvě silné skupiny politické: o málo silnější katolická pravice a o něco slabší socialistická levice, nesplynuvší tu s komunisty. Ve francouzské zóně silně vedou též křesť. demokrati s 1,160.000 hlasy proti půl milionu socialistů a 160.000 komunistů. V zóně britské — pomijíme tu získané mandáty, poněvadž ve volební soustavě většinové by počet poslanců skresloval obraz politické nálady občanstva — získali křesťanští demokrati 5,4 mil., socialisté 5 mil., na třetím místě, i když to nebylo vyjádřeno mandátově, jsou komunisté, daleko za nimi liberálové a strana středu. V zóně ruské slučovací proces mezi socialisty a komunisty byl skončen. Zvítězila tato sjednocená socialistická strana. Až na Berlín. Zde je zřejmý vliv rozdělení Berlína na čtyři okupační zony. Ale ještě jeden — opět vzpomínkový moment tu zabránil zvítězit socialistům. Stín Eberta a Noska. To je názor těch, kdož žijí i minulostí předhitlerovskou. Nebo stín Goebbelse a Goeringa. To je názor těch, kdož vidí čerstvý nátěr na starých navěstních plochách berlínského Sportpalastu...

Španělsko

Země vzrušují světový tisk obvykle výsledky svých voleb. Jsou dvě země na okraji evropského poloostrova, jež vzrušují svět tím, že v nich volby již příliš dlouho nebyly: polodiktátorský systém portugalský a diktatura Francova ve Španělsku. Poslední volby, které Španělsko zažilo, byly volby, provedené počtem výstřelů z pušek, kulometů a děl: občanská válka, v níž podlehla socialistická část země. Bude potřeba nových voleb tohoto druhu, aby země dostala onu vládu, jež odpovídá skutečné vůli obyvatelstva? Vyjasní se zájmy, které nad tímto nákladistěm a překladistěm svého světového obchodu mají jiné státy?

Severské státy

Nemáme mnoho údajů o výsledcích voleb v drobných státech severských. Jejich poklidný život se vyvíjí po desetiletí v rámci liberalistického parlamentarismu, jenž v průmyslovém Švédsku je veden reformistickou

sociální demokracii, jež po léta měla většinu. I tato vláda se hodně opotřebovala, psychologicky, jako každé vedení státu, jsoucí delší dobu u kormidla. Byla vystavena za války mnoha úskalím otázek mezinárodních, spolupráce s Anglií, dodávek Německu i sousedství bojujícího Finska. Sociální standard, opřený o mohutný průmysl, dovoluje nikoliv revoluční, ale vývojovou taktiku socialismu.

V Holandsku

upoutá na prvý pohled malý, ale přece pozoruhodný vzešup komunistické strany, jež dosáhla více než 10 procent hlasů. Ve vládě nejsou zastoupeni vůbec. Vládu vytvořili katolíci, dosáhnuvší 28 procent hlasů, a strana práce, dosáhnuvší ve volbách dokonce 30.8 procent hlasů v podstatě sociálně-demokratická strana anglického typu, vzniknuvší sloučením socialistů s demokratickou stranou. V Holandsku upoutá velký vliv náboženských názorů na přeskupování politické. Protestantská protirevoluční strana získala téměř 13 procent hlasů, jiná protestantská strana křesťanská má 7.8 procent, katolíci však získali většinu. Zde je možno pozorovat, co bylo shora řečeno: bez komunistů lze vládnout v průmyslově rozvitých státech (a Holandsko se v poslední době silně industrialisuje a spolupracuje s Belgií, Lucemburskem a Francií k ochraně průmyslových zájmů!) jen tam, kde dělnická třída je reprezentována jinou, silnější stranou dělnickou.

V Belgii

jsou v opozici zase křesťanští sociálové. Ve vládě je 6 socialistických, 6 liberálních, 4 komunističtí a 3 nezávislí ministři. Zajímavě se projevuje otázka monarchistická, jež směřuje proti králi Leopoldovi, ne proti monarchii samé, hledající regentství či nástupnictví Leopoldova bratra, než nastoupí Leopoldův syn. Kdyby křesťanští sociálové byli vytvořili vládu, rozvířili by bezprostředně otázku královskou, komplikovanou sňatkem krále s rexičtí hraběnkou. Republikány jsou jen komunisté. Vývoj země v otázkách sociálních je reformistický a opírá se o vysoký životní standard všech tříd.

Osud Francie

v letošních trojích volbách je znám z obširných novinových zpráv. Při prvním návrhu ústavy majorisovali komunisté a socialisté stranu Bidaultovu. Při referendu o návrhu zesílilo MRP a proto druhý návrh ústavy byl již kompromisem, zejména v otázce prezidentovy pravomoci a v otázce druhé poslanecké komory. Poslední volby přinesly útek k extrémům. Socialisté ztratili ve prospěch komunistů i levicové republikánské unie; radikálové, před nedávnem téměř rozdrčení, nyní znovu nabývají na váze, má-li se vytvořiti vláda, která nebude odkázána na dosti reakční stranu republikánské svobody. Nutno si uvědomit, že Bidaultovo MRP ztratilo své souběžce, zejména gaullistické, vlivem propagandy gen. de Gaulla i vlivem umírněné, koaliční politiky s blokem komunistů i socialistů. Proto i doprava je útek k extrémním stranám. A přece ozdravení Francie není možné na straně jedné bez spoluúčasti dělné třídy na reformách sociálních i na výrobním procesu samém, ani bez ozdravení měnového, jež hodně závisí — jako vždy ve Francii — na nezlomeném vlivu dvou set rodin a na zahraniční kapitálové politice Ameriky. Silná komunistická strana je garancí, že politika Francie vůči Rusku nebude politikou paktů jen a jen západních. Zajmy Francie samé dovede tato strana navenek zastávat stejně solidárně, jako strany druhé, jak se ukázalo v otázce jednotné správy Německa. I zde platí, že zahraniční politika se dělá za celý národ, že vyjadřuje reálné síly a cíle celé země, i když nesmí se díti proti vůli jeho početné a politicky či hospodářsky významné skupiny.

Anglie

Že někdy reálné síly země dovedou v zahraniční politice přemoci vlastní názory vedoucí vládní strany, se

ukázalo v maloučké, zatím přeceňované revoltě, kterou několik desítek labouristů zvedlo proti Bevinovi, »socialistovi v konzervativních botách«, jak mi ho charakterisoval v rozmluvě dělník anglické továrny, socialista. A přece celá Bevinova minulost dělníka z doků a organizátora odborů mluví za jeho jasné socialistické přesvědčení. Anglie měla dlouhou dobu koaliční vládu, »národní«, jak jsou zvyklí říkat, v níž nejvýraznější postavou byl Churchill. Válečné úsilí nedovolovalo pomýšlet na reformy sociální, u nichž však právě válečný čas působil jako zapálený doutnák. Vědělo se, že po letech vlastně konzervativního vedení, kde Attleeova účast znamenala projev dělnické solidarity s cíli války i s úsilím obraným, musí přijít doba sociální aktivity, i když anglický temperament a vysoký standard životní, v němž průměr anglického dělnictva — i ve srovnání s naším či německým předválečným průměrem — žil, zabraňoval rozmachu komunistů. Volby přinesly labouristům dokonale vítězství. Jejich reformistický program není splňován znárodnovacími dekrety jednoho dne. Jednají pomalu a důkladně, a splňují, co si předsevzali, resp. co předložili voličům jako svůj pracovní plán a volební program. Do budoucích hlavních voleb není labouristická vláda ohrožena ničím jiným, než možnou revolucí ve vlastních řadách. Anglie trpce nese, že Eden se dovedl s Ruskem dohodnouti s menšími psychologickými podrážděními, než to umí Bevin, a žehrá na to. Ale volby doplňovací, pokud byly v červenci a v říjnu v několika okresech provedeny, ukázaly, že většina labouristická je zatím neotřesená, i když snad poražený konzervativní kandidát získal o něco více hlasů, než měl v jarních hlavních volbách v téměř okrese. A zase se tu projevuje these, že dělnická třída musí být ve vládě zastoupena úměrně síle politické, není-li dokonce stranou vedoucí. A že v zemích vysokého standardu reformisté získávají před komunisty.

Revolucionáři a reformisté

Ale stejně tak možno při rozboru výsledků evropských voleb pozorovat, že čím rychlejší je tempo sociálního rozvoje, čím větší jsou rozpory tříd a čím vyšší je napětí, pod nímž se politický život spájí, tím více dostává se do popředí revoluční socialismus nad socialismem reformistickým. To je historie sociální demokracie v ruské okupační zóně v Německu a také na Slovensku. Jakmile reformisté rozhodnou se k spolupráci nikoliv oddělených stran, ale v organizačně sjednocené straně jediné, ztrácejí půdu pod nohama, ale i důvod existence. Přiznejme to otevřeně. Jsou to dvě cesty k témuž cíli. Ale není nezajímavé pozorovat, že si revoluční socialismus dovede velmi dobře vypůjčit a nosit oděv zcela reformistický. To je politika komunistů československých. Ne nadarmo bylo řečeno, že zvítězí ne na marxistický, ale na národní, československý, i když upřímně sociální program, který u nás jiné strany za opovržením předválečné strany komunistické hlásaly před válkou.

Nesocialisté

Není však nezajímavý i jiný zjev tohoto evropského divadla, a to je »osud měšťanského bloku« v té které zemi, totiž jeho důchodní náplně. Třeba přiznati, že voliče »křesťansko-demokratických« stran či jinak se nazývajících skupin spojuje v úle ne b ý t s o c i a l i s t o u. Ale je tu otázka n á b o ž e n s k á?! Vždyť měšťanstvo bývalo ve velké části nositelem volnomyšlenkářských myšlenek, francouzští social. radikálové, jejichž voliči utekl k »věřícím« stranám pravice, jsou toho nejjiskřivějším příkladem. Zde věřící katolíci i nevěřící občan středních vrstev se sešli jen zdánlivě na náboženské, ve skutečnosti na vysloveně majetek chránící ideologii. Není však přiznačné, že československá lidová demokracie, vedená Šrámkem, zakladatelem strany drobného křesťansko-sociálního dělnictva, dovedla najít před Mnichovem svou cestu a odmítla svod kapitalistického křídla bankovního, dovedla zachovat demokratickou náplň a dovedla svými

poznámky

představiteli jít do revoluce? Nerudiž tento významný rys československého politického života podceňován. Má význam i pro budoucnost.

V evropských volbách platilo několik zákonů psychologických, jež se tu a tam projeví přímo překvapivě. Tak zásada, že tlak budí protitlak. Únava z voleb, zjev Francie 1946, obdobný Německu, hnanému v letech 1932 a 33 až do znechucení k urnám. Zákon kyvadla, poslouživší britským labouristům. Návrat k starým jistotám, objevivší se v poražených státech. Zákon o místním účinnu voleb v malých zemích. Zákon o reálných silách imperií, jež překonávají stranický názor svých vedoucích státníků. A podobných pozorování by bylo lze najít celou řadu. Dokonalé evropské divadlo...

Amerika

Ale není divadlo americké proti všemu tomuto zmatku, který se odehrává na malých prostorách evropských zemiček, přímo mohutnou tragikomedii? Přesně podle zákona kyvadla byli posledními volbami demokrati vyvrženi ze svých posic, až na hlavu státu, aby jejich místo zaujali na dlouhou, dlouhou dobu republikánští politikové. Amerika nebyla doménou demokratické strany nikdy trvale. V roce 1912 dostal se Wilson k moci rozštěpením republikánů mezi Teddy Rooseveltovu a Taftovu kandidaturu. Šlo o mírný postup proti vzrůstající moci trustů, které nedovedl Taft důrazně čelit a byl Rooseveltem napaden. Wilson šel proti trustům tvrdě. V roce 1916 opět volba Wilsonova, osobnosti ne politikářské, ale politicko-mravní, dovedla změnit mapu světa a posunouti ručičky času na ciferníku demokracie o hezkých pár desítek let. Ale po Wilsonovi automaticky přišel Harding a celá serie republikánských presidentů, až k Hooverovi, jenž se po válce osvědčil jako organizátor pomoci vyčerpané Evropě, neukázal se však konstruktivním mozkiem v nutných reformách sociálních, které stály v »Novém údělu« před duchovním zrakem Franklin Delane Roosevelta, zvoleného v dobách krise, po dlouhé době opět demokratického prezidenta USA. A zase jeho silná osobnost, ideově spočívající na vítězných socialismu, i když nikdy toto heslo nevyšlo z jeho úst či z úst jeho spolupracovníků, prohloubila dráhu vývoje lidstva a v rozhodném okamžiku dovedla Ameriku tam, kde je její místo: v družbu demokratických národů, odpírajících zlu. Rooseveltova cesta, i když v mnohých bodech již zasluta důmyslným a o právní triky ústavních obran se opírajícím úsilím výrobních tříd, nemůže být ve svém celku vymazána z dráhy sociální evoluce Ameriky. Sociální její vývoj je zcela odlišný od vývoje evropského. I reformnistický socialismus těžko proniká tam, kde vysoký životní standard řadí dělníka do střední zámožné třídy. Lehčeji se bojuje, kde je dáván v sázku pouhý život, nikoliv dosažený kapitál nebo dobrý životní standard. A proto Wallaceova revolta proti Trumanovi, resp. Byrnesovi, byla jen revoltou psychologickou, nemající důsledků ve změně politiky ani ve volbách. Truman sám znamenal při volbě viceprezidentem ústupek izolacionistickému křídlu strany; rozmach průmyslu USA a poválečná jeho expanse žádá si tvrdší, méně lidské politiky Spojených států vůči zemím, kam se má nastupovat silou hospodářské převahy, a volby inkasovaly budoucí prosperitu země, očekávanou vzhledem k rychlému přebudování válečného průmyslu na mírový. »Budeme-li pevní uvnitř a tvrdí navenek, nebudeme o nic horšími partnery v politických dohadováních světových«, to je asi smysl republikánského vítězství. Je to výkyv k izolacionismu ve chvíli, kdy Amerika potřebuje světové trhy, aby se nezahltla vlastním tukem, nezadusila zlatem svých bank a průmyslovými produkty svých továren. Bude s ní dohoda obtížnější. Proti cílevědomosti jejího postupu nezbude, než postavit cílevědomost smluvních partnerů ostatních. Divadlo světové, nikoliv nezajímavé, i když se — doufejme — na dlouhou dobu obejde bez krvavých efektů.

Poznámky k jedné řeči

Nedávno jeden ministr, mluvě v rozhlase o svých dojmech z nové Jugoslaviie, pronesl na adresu českého národa několik tvrdých slov, neboť, ač sám jeho příslušník, našel národ doma z nestatečnosti, kolaborantsví a téměř zrady. A nenašel se nikdo, kdo by se jeho slovům vzepřel a řekl, že nemá právo kritizovat postoj lidí, žijících do nedávna ještě ve velkém koncentračním táboře, nazývaném Protektorát Čechy a Morava, ten, kdo s nimi v něm nežil, nebo líp, nežtočil a neprocítíl a nepromyslal všecky trpě a zoufalé zvraty jejich nádeji i beznaděje, vzpoury i netečnosti.

Dává-li nám dnes někdo za vzor bojující Jugoslaviie, maršálka Tita, vědomě nemluví o tom, že tento, dnes v Jugoslaviie první muž, přišel tajně do země, aby své krajanů vedl v boji a organizoval jejich odpor. A proč to mohl učinit? Protože v Jugoslaviie se vedla válka! Jugoslaviie byla sice po krátkém boji poražena, ale nebyla v jejím lidu ubíta vůle k odporu a nebyly mu vzaty prostředky k tomuto odporu potřebné: zbraně. Desítky tisíc vojáků poražené armády i s důstojníky se stáhlo se svými zbraněmi do hor a odtud zahájili onu slavnou kapitolu svých dějin, boj za svobodu své země. Ve svém boji byli podporováni morálně i materiálně.

Jak jsme však mohli věst odpor u nás? Naše země měla skvostnou armádu, lidovou armádu v nejkřásnějších slova smyslu, vyzbrojenou na tehdejší dobu nejmodernějšími zbraněmi a hlavně — nejvyšší morálkou. Náš voják — a tím byl každý občan této země — věděl, proč má bojovat a byl hotov položit všecko jako oběť. Přišel však Mnichov. Každoročně znovu prožíváme a prožívají jsme znásobeně v Protektorátě hořce ohutnající vzpomínky na ony temné dny a i nedávno jsme si vzpomněli, že je to sedm roků, co jsme, opuštěni všemi, zoufale vydávali své pevnosti. Vojsko z podzimu 1938 by mohlo vyprávět o oddílech, které nechtěly opustit své stanoviště v přední linii, ač již za několik hodin podle dohody, kterou jsme neuznávali, měla být vydána nepříteli. Neposlouchali rozkazy — jejich velitelé, vědouce, že odpor by byl jen zoufalým výkřikem vzduchu, nechali nastoupit své oddíly k ranní půlnoci, dali povel: »V kozy zbraňte«, a při půlnoci odklucali s nic netušícími bohy tak zaleklo, aby druzí za jejich nepřítomnosti mohli zbraně naložit na nákladní auta a odjet s nimi. Mohli by vám vyčítat pláč vojáků po skončení půlhoďinky a jejich konečnou apatii.

Právě tehdy byl lámán duch národa, ničeno všecko, co bylo vypěstováno dvaceti lety samostatnosti a svobodného života. 15. řízen 1939 vyvroholil zbraň. Náš národ stál v Evropě v hlubokém míru, opuštěn všemi, odzbrojen, znásilněn, zbaven všech znaků důstojnosti, jen s ušlapaným, klíčicím pocitem křivdy, bez vůle, bez morální opory ve světě.

Jak mohl někdo chtít na tomto národu, aby se postavil s hořkýma rukama proti po zuby odzbrojenému nepříteli? Nikdo — a činil-li to někdo dnes, dodatečně, nemá k tomu morální právo. Nežl tu s námi, ani nepřítel tajně mezi námi, aby nás vedl a organizoval. Celý svět nás donutil, abychom zbraně vydali bez boje, a proto nikdo na světě nemá právo vyčítat nám, že jsme nebojovali s mečem a železema. Vždyť již to, že po tak hrozném mravním otřesu jsme se dovedli znova a brzy naplnit a vzkřísit v sobě tak žhavé naděje, byl zázrak, jaký by měl obdivovat celý svět.

Národ neměl zbraně, měl však mozky a otlivá srdce. Mozky, kterými vymýšlel sabotáže, a srdce, kterými mlouval vše, co bylo Němci utiskováno. Když Němci na svém útku z východu stěhovali přes naše země své zajatce a vězně, našel si prostý člověk příležitost k manifestačnímu vyjádření svých citů. Na dlouhé kolony vyhladovělých a zbídačených zajatců a vězňů čekaly povozy plné potravin, jež si lidé doslova utrhlí od úst, aby jimi podělili tyto nepotřebnější — třeba před ústím hlavní pušky a kulometů straníckých oddílů.

Jak žhavě toužil každý náš muž, aby mohl bojovat proti nepříteli! Mnohdy bylo třeba větší námahy k potlačení jeho touhy, než ji povolit.

Mnoho se u nás za války poukazovalo v dlouhých debatách na příklad Jugoslaviie a Polska, které nesložily zbraně a bojovaly dál. Ale vždy, přes všechny pocíty studu a bezmocnosti zvítězil názor, že jejich příklad nemůže být následován u nás, v hustě obydleném prostoru, prolutém ozbrojeným německým obyvatelstvem a vojenskými posádkami, které dovedly svůj úsek poměrně malými prostředky udržovat v klidu. Jak by bylo povstání dopadlo v době, kdy fronty

spojených byly od nás vzdáleny na tisíce kilometrů a na západě dokonce fronta dosud nebyla? Nevyčítejte národu, že nechtěl skončil sebevraždou!

Neměli byste po svém návratu komu vládnout.

Karel Hradek

Lom

Zpráva o skonu 52 horníků na dole Kohinoor v Lomu nemůže být jen důvodem k oslavě padlých hrdinů práce, jak je u nás zvykem, ale především k úvaze, zda je naše hornictví na takové výši, aby zabezpečilo horníky před rizikem jejich těžké a nebezpečné práce. Vybudování náležitěho sociálního pojištění není ještě všechno. Moderní doba je již dale v řešení neblahých sociálních a hospodářských zjevů, než je kurýrování následků. Jde tu o preventivní léčbu. Proto se mnozí právem táží, zda bylo na dole Kohinoor učiněno vše pro bezpečnost horníků? Ze zpráv víme, že vodní úzavěry zabránily rozšíření výbuchu, takže jim osm zachráněných vděčí za svoje životy. Proč jich tam nebylo víc? Pár koryt s vodou mohlo tu znamenat desítky zachráněných životů rodin. Při miliardách, které se v našem hornictví obracejí a kde při nějaké miliardě Kčs schodku nesejde, stojí podobné zabezpečovací zařízení pár stovek. Proč se v dole a tak pohmatou minulostí (kde již loni přišlo o život 18 havírů), nebylo upuštěno od střelby dynamonem, když existují bezpečnější a přitom levnější způsoby sbíjení uhlí? Proč bylo rubano tak, že se zřítíl oslabený ochranný pilír, jsou-li ovšem tyto domněnky na podkladě výpovědí zachráněných horníků pravdivé? Při velké mohutnosti hnědouhelné sloje, která místy má sklon k zapáření, není vyloučeno, že uvolněný plyn a rozmetaný uhebný prach vedly nakonec k výbuchu. Protože při vyslovení místa Lom vyvstává vzpomínka na Duchov s Nelsonem a Louky s Plutem, kde všude plyn a prach pohřbily jen v posledních pár letech přes dvě stovky havírů, což je na tři divoké doły v jediném revíru slušný výkon, je ještě otázka, do jaké míry se zlepšila dříve nedostačující zabezpečovací zařízení z dob panů Petschku? Mnoho důlních inženýrů bylo odsunuto nebo odešlo. Na jejich místa přišli noví a bylo jich málo. Dělalí co mohli, protože u horníků byly alespoň brigády, ale na inženýry se zapomnělo jak při pracovním pensu, tak i při úpravě platů, ovšem s několika málo výjimkami. Protože s odborným dohledem úzce souvisí také prosperita, tak i bezpečnost doły (ta první je jak známo, hodně neutěšená), lze se domnívat, že ani bezpečnost právě pro nedostatek kvalifikovaných techniků není ještě taková, jak by měla být. Přáli bychom si, aby Lom byl signálem k nápravě, pokud je jí potřeba. fjk

Trvale zamračeno?

Z úst vládních činitelů slyšíme v těchto týdnech velice často, že budovatelský dvouletý plán ukládá občanům zvýšenou pracovní svědomitost. Rozhlas a noviny apelují na náš občanský charakter a oficiálně vyzývají, aby nikdo nestál stranou. Konec konců se také jistě ukáže, že dvouletka není ani tak záležitostí masovou a kolektivní, jako spíše osobní a individuální. O její jakosti a jejích výsledcích rozhodne skutečnost, jak si každý ve svém oboru rozřeší pracovní plán u sebe, privatně, ve vlastním srdci a vlasním svědomí, pokorně, tiše a nemanifestačně. To je mravní stránka věci. Poněvadž však naše práce, náš život a náš čas je zapojen na práci, život a čas spoluobčanů, bude těž nesmírně záležet na organizaci toho, jak bude každý z nás s uvedenými statky bližních zacházet a nakládat. A to je starost především administrativní. A nepohneme se pořádně s místa, dokud nebude dost demokratické a socialistické úcty k životu, práci a času druhých. Mám tu na mysli, jak rychle a beze zbytků se vypořádáme s jedním z nejkřutějších zlodějů času a historických škůdců lidstva a států — s papírovým úřadováním a byrokracií vůbec.

Právě v poslední době slyšíme oprávněné stesky na hotové hory dokladů (které je ovšem nutno shánět pomocí dokladů jiných), které je nutno snést do Pařížské ulice č. 26, chce-li obyvatel Prahy získat osvědčení o státním občanství. Je asi zbytečně volat, aby byl příkladně potrestán ten, kdo si tuto hotovou kalvarii pro občany vymyslel. Desetitísíce hodin, republiče taktó ukradených, nenahradí už ani potná píle opravdu dokonale zaprášených a jistě značně vyčerpaných úředníků. Co bylo, to bylo. Budíž nám však dovoleno, abychom tuto jednu skutečnost pokládali za výmluvnou výstrahu. A abychom naplno pověděli, že rychlým a rozumným odstraňováním papírového úřadování se měří i hodnota státní

kultury a civilizace. Čím více civilizace, tím více úcty k času bližních. A také k jejich životu. Z hodín se skládají dny, z dnů měsíce a z měsíců roky. Statistické vypočítali, že třetinu života člověk prospí, dva až tři roky stráví nad talířem (počítáme-li, že troji denní stolování nás stojí jen něco přes hodinu času dohromady), mytí, holení a oblékání stojí nejméně další rok života, cesta do práce a zpět představuje u četných lidí, žijících ve velkých městech, nejméně dva další roky. Svobodné nakládání s časem, které je vysokým ideálem všech lidí, je pak dále spoutáno nutností našeho styku s úřady. Jsou obecní úřadovny a obvodní rady, jsou pochůzky do nemocenské pojišťovny, jsou berní úřady a je všeliké shánění dokladů pro doklady na doklady, jsou leckde katastrofální fronty a je na světě mnoho a mnoho tupých byrokratů, úřednických příživníků i neotřesitelných pitomců: o kolik vzácných let života, o jaké plody naší práce nás tu okrádá každý pochybený byrokratický systém, každá úřední a mnohde ještě na odív stavěná lhostejnost k naší práci, k našemu času a životu, k našim národním povinnostem a k naší rodině? Kolik měsíců, ale i kolik let krade surově, bezostyšně a bezkřesťanské životu dělníka, hospodáře, úředníka, spisovatele, umělce? A když se to seče, kolik je to dohromady hodnočných životů ročně, o něž obíráte, páni papíroví věvodové, národ a stát?

Rázné odstranění všeho zbytečného úřadováním pokládám za první podmínku našeho budovatelského úspěchu. A aby to začalo hodně brzy, začneme každý u sebe. Nebude asi taktické, spokojíme-li se my, kteří topnou byrokracií a úřední cesty kritizujeme, jen všeobecným souzením a pranýřováním jednotlivých případů. I když nesmíme očekávat zázrak, všimněme si hodně brzy a hodně často těch, kteří nám na úřadech ukázali vlivnou tvář, pochopení a úctu k našim starostem a našemu času. Pozdravme s tohoto místa věčně onoho dozorcího úředníka, který mívá odpolední službu na poště v Moravské ulici a jehož ochotě vděčíme, že nám za tři minuty telefonicky zjistil adresu navrátilce z Londýna; stiskneme imaginárně ruku úředníku žižkovské berní správy, který si nás předvolal, ale který svým jednáním způsobil, že jsme po mnoha letech nabylí aspoň drobtůko příznivou představu o tomto druhu finančních úřadů, a poděkujeme veřejně třeba panu Vyšínovi z úřátny ministerstva informací, že naši starost, která nás stála předtím asi deset hodin běhání, na pouhou telefonickou žádost vyřídil s dokonalou ochotou a téměř bleskurychle. Pranýřujeme svobodně a nemilosrdně všechny, kdož nás zbytečně obírají o čas a energii, ale jmenujme veřejně ty, kteří představují radostná světila v úmorných temnotách a kteří vědí, že úřady se musí stát v demokratickém národě ústavy občanské spolupráce. A věrme, že to při dobré vůli půjde. Kdyby to nešlo a kdyby tak mnohé úřady zůstaly i nadále jen byrokratickými nařizeními, jež omezují trestuhodně občanův čas, jeho svobodu a spokojenost, mohli bychom udělat nad každým budovatelským plánem křřž.

Jaroslav Nečas

Falešné pozlátko

V uplynulém roce nás ohromně spousty slavnostních řečí, prohlášení a výzev vedly též k tomu, že jsme se v mnohých případech naučili dívat na jednotlivce nikoliv jako na člověka, ale jako na jednotku, již upíráme řadu lidských vlastností. Zazíl jsem nedávno nemilé potvrzení skutečnosti, že člověk bývá nyní mnohdy nesprávně považován na pojem. Můj přítel, filmový pracovník, mě upozornil, že čs. film má nedostatek námětů k novým filmům. Nastínil jsem mu námět z vojenského prostředí, protože je jako zahraniční voják dobře znám. Když jsem uvedl, že voják má kromě předností a kladných vlastností, uvědomělého vlastenečství, odvahy, pocitu odpovědnosti a loyality též morální lidské chyby a nedostatky, zamítl můj návrh. Dnes je prý nepřipustno ukazovat lidem na plátně, že voják je jen z masa a kostí a má mnohdy v boji strach, že na frontě je často hrozně špinavý, že nadává na svou povinnost, že někdy nerad zdraví své představě.

To je obyčejné a nerozumné zatajování skutečnosti, avšak horší je, že toto učení je často předkládáno novým vojákům v činné službě. Věřte, že někdy ani nejlepší voják nejde do boje rád, že by často raději seděl někde v bezpečí. Ze nemil už starý a ostřílený válečník, má před akcí strach z toho, že bude mít strach, a v palbě, má-li čas myslet a uvažovat, se bojí smrti nebo zranění. Ze nadává na nutnost chodit do stráže a na strádání, kterým musí procházet. Ale přece jde do boje a neváhá, ne proto, že by ho hnala plamenná slova povzbuzovačů, s nimiž byl posílán na frontu a která už dávno zapomněl, ale proto, že někde uvnitř má jakýsi nutkavý pocit, jehož se nikdo nedovolával, jelikož se nedá slovy vyjádřit.

A svůj strach přemůže, ne z nějakého uvědomělého nebo vrozeného hrdinství, ale z pocitu odpovědnosti i svou vůlí a sebezapíráním. Když provádí nějaký »hrdinský kousek«, nedělá to pro metály či povýšení, ale obvykle proto, že někdo to udělat musí, aby se pomohlo jednotce nebo kamarádům, a z podobného důvodu chodí též do stráže. Je to obyčejný člověk, má všechny lidské nedostatky stejně jako přednosti, a zasluhujíc, aby mu bylo porozuměno a tím pomoci v plnění jeho úkolu.

Podobně je to s prací přes čas a s pracovními brigádami. Pouze proto, že většina nás si uvědomuje nezbytnost zvýšeným pracovním úsilím umožnit plavbu té jedné lodi, na které všichni jsme, tráví tolik lidí neděle na poli nebo u pracovního stolu či stroje, i když by je raději trávili zábavou nebo rekreací. Ti, kteří opravdu pracují, nemají rádi vzrůšivé řeči o »radostné vlastenecké povinnosti« a nevyžadují oslavné články v novinách. Zdá se jim, že se o práci příliš mnoho mluví v finálních frázích, a myslí si, že energie povzbuzovačů, již se takto hýří, by se raději měla obrátit ve snahu o zorganizování práce tak, aby každý stál na místě, kam patří a dostával plat, jaký mu náleží. Když někdo celý týden pořádně pracoval, netáhá v neděli řepu s požitkem, a byl by šťastnější a mnohem raději, kdyby poměry byly již takové, aby mohl dovolenou strávit na horách v bezstarostnosti. Tvrdit opak je stejnou přetvárkou, jako říkat vojákovi, že útok je radostnou záležitostí. Pracujeme přes čas, protože je to třeba. Víc na tom není.

Proti věcným posudkům, střizlivým výzvám a kladnému ocenění práce nikdo nic nemá. Bylo by však na místě, aby se přestalo užívat ozdobných frází zvonivých slov, které u těch, kdož svti říkají a provádějí, mají často opačný výsledek, než pro jaký byly pronášeny.

Jan J. Lorenc

Nad troskami pražské radnice

Z troskek pražské radnice vyrůstá spor: mají být tyto trosky strženy, aby ustoupily nějaké kaširované, potomkinaké stavbě, která k jubilejnímu roku 1948 má nějak zalepít a zakrýt jednu z nejtěžších ran, které dostala Praha na akonku války? Či: nebylo by lepší nechat tyto trosky, aby cizinci i venkovští lidé uviděli na vlastní oči, jak řádili Němci ve chvílích, kdy již i poslední z nich musil vědět, že jsou poraženi?

V době, kdy Praha vyzvala své občany, aby jí poradili, kde by měl stát jaký pomník, bylo by možno se zamyslet nad myšlenkou zachovat, jako trvalou připomínku války, něco z troskek, které válka, nálety a zejména květnové dny roku 1945 nepravdělně, ale viditelně rozdělily v různých dílech Prahy. Není většího pomníku války v Praze, než jen ten, v jaký proměnil nálet Myslbekovy sochy na Palačského mostě. Není tak zřetelného pomníku války v Praze, jako je socha Libuše, věstící slávu Prahy, socha rozbitá, otlučená, a přece tak jasně hovořící, jasněji, než prvotní Myslbekova socha, zejména když za ní je prázdné místo, kde stál pomník Palačského, kde vzadu jsou vyhořelé Emauzy, kde poblíž je vyznačené místočko, kde člověk přišel tehdy o život.

Kdo přijme formulaci: mají na Staroměstském náměstí stát trosky radnice, aby připomínaly Němce a válku a květen 1945, či má-li se tam postavit něco, co není ničím, co by jen něco předstíralo — ten se nebude těžko rozhodovat. Snad nebude počítat s tak velkým účinkem pohledu na trosky na cizince, přijíždějící ze zemí, které válka proměnila v sstutiny daleko rozlehlejší než jsou v Praze; snad bude v duši potlačovat otázku, je-li správné na lidi působit ranami z války. Ale jistě odmítne myšlenku postavit tam něco, co by něco předstíralo a co by nebylo ničím.

Ale jiná věc: ze slov, která v posledních měsících obíhají v daleko větším množství, je jisté na prvním místě slovo: budování. A není v tom trochu resignace, když se zmiňujeme s tím, že do roku 1948 nemůžeme na Staroměstském náměstí udělat nic víc než, buď 1. zachovat tam trosky dnešní radnice, nebo 2. postavit na jejich místě něco kaširovaného? Je jistě mnoho staveb, které jsou důležitější, potřebnější, než je pražská radnice. Nebyla by to stavba malá a laciná. A staví se draho. Ale:

nejvyšší stavba na světě je Empire Building State v Novém Yorku. Je vysoká 380 metrů; je to město pro sebe. Ale tento mrakodrap byl postaven v kratší době, než je čas dělit nás od oslav v roce 1948.

Namítno se: to byla Amerika, to byl hluboký mír! Kdepak my a kdepak dnes! Tedy příklad bližší; český: jubilejní výstava v roce 1891, průmyslový palác a vše

kolem něho, počítajíc v to i petřínskou rozhlednu, petřínskou lanovku, lanovku na Letnou a Křížkovu tramvaj, to vše vyrostlo za několik měsíců. A nebylo to snadné; byly potíže politické, neboť Němci házeli výstavě klacky pod nohy, jak jen dovedli. A přišla tehdy povodeň tak velká, že strhla Karlův most a ještě dnes je na mnohých domech v Praze poznamenáno, kam až tehdy sahala voda. A přece výstava byla včas hotova, neboť česká umíněnost chtěla Němcům ukázat, co dovedeme. A ukázali jsme to.

Snad je možná, snad velmi pravděpodobně, že by v roce 1948 nestála na Staroměstském náměstí nová radnice. Ale snad by stačilo, kdyby tam bylo staveniště, kdyby už tam byly základy a něco nad nimi, kdyby tam bylo lešení, kdyby se na lešení pracovalo a kdyby lidé chodili kolem a říkali: stavíme si novou radnici místo té, kterou nám Němci v květnu 1945 zničili. Bylo by v tom staveništi více víry, více optimismu, více důvěry, více života a životnosti, než v troskách, jejichž řeč je smutná.

V. G.

O pražském vysílání

Pošlete-li našemu rozhlasu dopis s nějakým dotazem nebo kritikou, dostanete do týdne odpověď, podepsanou často některým z nejvyšších rozhlasových činitelů. To je věc velmi potěšující a měly by si ji vzít za příklad i mnohé české noviny, které na dopisy čtenářů skoro zpravidla neodpovídají a otiškují jen ty z nich, které se jim hodí. Zde tedy rozhlas věde, ale to, co se někdy posluchač z takové odpovědi dozví, dovede pokazit první příznivý dojem o rozhlasové demokratičnosti.

Tak jsem se na příklad jednou rozhlasu zeptal, zdali musí hájit vždycky mínění naší vlády, i když snad jeho vedení s tím docela nesouhlasí, anebo zda je v rozhlasu možné některá vládní opatření rozumně kritizovat. — Odpověděl osobně pan programový ředitel a prohlásil: »Kritika vládní činnosti není v rozhlasu přípustná, protože málo posluchačů by dovedlo z proneseného slova rozpoznat jeho pravý smysl.«

Ano, v rozhlasu skutečně kritika vládních opatření neexistuje a mlčí se i k takovým ohybům, které se chybami jasně ukázaly — jako byla na příklad ona zmatená výzva k práci na 1. listopadu, o níž se kriticky diskutovalo skoro ve všem našem tisku. Kritizovat chyby neznamená přece ještě dělat opozici, a právě rozhlas by měl být prvním mluvčím národa, který zaujímá ke všem událostem našeho života pokud možná živé stanovisko. A vyskytnou-li se případy sporné, bylo by demokratické a rozumné, aby zastánci obou názorů byli prizváni k mikrofonu a samozřejmě bez předběžné censury svoje stanovisko vysvětlili.

Takovou věc udělal rozhlas zatím jen jednou, a to více méně z donucení. Diskuse o eventuální revisi rozsudku nad protektorátní vládou se totiž přece jen nemohla obejít bez ministra spravedlnosti. Pustili ho tedy k mikrofonu a on měl náhodou jiný názor než výhradní komentátoři našeho rozhlasu, kteří se (ku podivu!) vždycky shodnou. Je v živé paměti, jak Drtinova slova přispěla k celkovému vyjasnění.

Ale rozhlas si z této skoro náhodné dobré zkušenosti nedovedl vzít poučení. A tak se stále před mikrofonom udalostí v Československu buď jenom chválí a schvalují nebo se o nich mlčí. Na příklad letní případy v Plzni a Olomouci pro náš rozhlas prostě neexistovaly, právě tak jako nedovedl komentovat rozdělení naší kultury na dva tábory.

Podle citovaných slov pana ředitele má být rozhlas oficiálním mluvčím vlády, a to hlavně proto, že náš lid by rozumnou kritikou dobře nepochopil. Je to podceňování soudnosti našich lidí. Zdá se, že rozhlas si nasazuje sám chomout, do něhož ho nikdo nenutí. Vždyť na příklad redakce t. zv. Rozhlasových novin má skoro stejnou autonomii jako kterákoliv jiná redakce u nás. Není známo, že by byla pod přímým státním dozorem a kontrolou. A že náš rozhlas není orgánem docela oficiálním, o tom svědčí také různé ty projevy a hovory »na okraj dne«, které jdou někdy hodně vedle naší úřední politiky.

Proč tedy nezavést demokracii dokonale? Skrtněte některý z těch zbytečných »pestrých pořadů« a věnujte tento čas diskusi o palčivých problémech, k níž pozvete pro všechny případy zástupce všech čtyř stran. Brněnská Volná tribuna má přece velký ohlas, ale vysílá se příliš zřídka a bývá dost filosofická na úkor běžných prozaických zájmů normálního posluchače. Páni v pražském rozhlasu, zavěďte častěji nepřipravené brains-trusty s lidmi různých názorů! Námětu bude stále dost a ušetříte tím mnoho posluchačům peníze a čas, které ztrácejí při kupování a čtení novin všech politických směrů.

Jiří J e j

Studentské valné hromady

Studentské valné hromady může někdo uvádět jako svědectví, že se vracíme k předválečným poměrům. Nutno ovšem říci: bohužel. Před válkou bývaly některé studentské valné hromady — jak se říkalo — pověstné. Někdy byly na pokračování. Trvaly dlouho do noci, byly plné hádání a pozdě k ránu došlo k bojovnému hlasování, které ukázalo, kolik asi stoupenec má ta či ona strana mezi mediky nebo techniky, filozofy nebo právníky. Jistě je zajímavé a také velmi důležité pozorovat, jak se mění čas od času politická nálada, politické smýšlení v různých vrstvách národních; po této stránce je studentstvo velmi cenným ukazovatelem změn politického smýšlení. Je velmi důležité znát, jak smýšlelo studentstvo před rokem a jak smýšlí dnes a ptát se, proč k těmto změnám došlo. Ale studentské spolky mají, či spíše mají mít trochu lepší mínění o svém poslání a nespokojit se jen s úkolem politického barometru. Takový průzkum změn politického názírání může provést ústav pro veřejné mínění s daleko menším hlukem a s větší přesností.

Mnohý řekne: těmto a jiným bolestem v studentských a jiných spolicích a organizacích by se dalo čelit, kdyby v nich byla přísně dodržována zásada: do odborných a odborových spolků a organizací politika nepatří. — Nesnáž je také v tom, že tomu, čemu říkáme politika není a nemá být ničím, co lze odkládat jako převlecník v šatně. A jestliže politická činnost, politická práce stále vzniká od nových a nových dílů lidského života, sotva lze tomu čelit i dobře miněným: sem politika nepatří. Byl by jistě prospěšný stav, kdyby odborné spolky se věnovaly jen práci odborné, kdyby odborové organizace měly na mysli jen práci odborovou. Ale je nutno počítat s tím, že politické názírání se projeví i v této činnosti. Což by konec konců nemusilo vadit. Vadí, když na těchto studentských valných hromadách se ozývá velmi málo to, co by bylo možno právem čekat právě od mládeže. Je to už tak, že od mládeže se očekává něco nového. Někdy se tato naděje splní, někdy ne. Ročníky 1927—28 šly na řpu. Tim se odlišují od jiných. Ale s tím, zda mládež těch či oněch ročníků je generací, je to už obtížnější. Záležel na tom, zda a co tato mládež přinese původního, samostatného, a nejen to: co přinese dobrého, užitečného, lepšího v názorech, praxi, životě. Až dosud studentské valné hromady jsou vcelku jen otiskem různosti, jak jsou mezi našimi politickými stranami. Projevují se snad hluchěji, bouřlivě, ale v podstatě: nic nového. A od mládeže bychom chtěli něco nového. Jistě není náš politický život, jeho tvar, jeho rozdělení na celou naši budoucnost vázán na ten počet, programy a praxi politických stran, jak je dnes máme. Jistě nebude možno v ústavě stanovit, že u nás mohou být například jen strany Národní fronty a žádné jiné. Jistě za léta bude vypadat obrazec politických sil u nás a jejich vzájemný poměr zcela jinak než dnes. A měla by to být hlavně mládež, která by měla tento vývoj připravovat. A v studentských valných hromadách není náznak, že by v mládeži bylo dosti vůle jít samostatnou, svou cestou. Ne pro nějakou originalitu, ale protože je to nutnost vývoje. Je málo utěšující pohled, když vidíme, že studentské spolky jsou jen rezonanční deskou dnešního a našeho stranictví a to zejména jeho chyb. Dějiny našeho studentstva ukazují, že jeho úrodná a plodná léta byla tehdy, když studentstvo mělo větší touhy, než být církevnickým příslušníkem svých stran.

V. G.

Jak bolavé místo přestane bolet

Pohraničí je bolavým místem republiky; tak jsme mohli čísti v projevu významného činitele, jenž sám má v pohraničí důležitý úsek organizace, ale neslyšel jsme, jak se dá zjednat náprava. Je mnoho pravdy na stížnostech, leckdo opravdu přišel do pohraničí jen na lup, mnoho hodnot se — ne vždy vinou Čechů — zničilo, ale na druhé straně hodnoty, které byly zachráněny, jsou mnohokrát vyšší. V pohraničí se udělal velký kus práce a to zase jen zásluhou našich lidí. Ale konsolidace pohraničí trvá už trochu dlouho a dokud nebude skončena, nelze se vyhnout ztrátám. Většina, jestliže ne všichni osídlenec, žije stále ve stavu provisoria. Národní správci nevědí, jestli dostanou do přídelu obchod, živnost již spravují, nikdo z bydlících není si jist, zda domek, v němž bydlí, bude mu přidělen, správci větších podniků nevědí, nebudou-li zítra bez místa, učitelé, profesori jsou zatímně ustanoveni: skoro všichni čekají a čekají. To podlamuje chuť do práce a do všech těch víceprací, jež je nutno v pohraničí vykonat. Domy, ploty, střechy potřebují oprav, po celou válku Němci téměř nic neopravovali, poctivý národní správce a třeba i čekatel nechce zatěžovat výnos národní správy, mé-

ně poctivý nerad pracuje na cizím, a tak se hromadí škoda ke škodě.

Předpokladem konsolidace v pohraničí jsou rychlé přídelly do majetku jak v zemědělství, tak v živnostech a u domků. Čím dřív, tím lépe! Pak každý se bude konečně cítit doma a podle toho zařídí nejen svůj život a rozpočet, ale i činnost. Jsme přesvědčeni, že na tom vydělá i stát. Dnes už většinou je známo, kdo se osvědčil, které podniky půjdou.

Na orgány v pohraničí nelze svalovat vinu. Všechno záleží na fondu národní obnovy a na pozemkovém fondu a konečně na všech centrálních úradech, které by měly tuto otázku považovat za nejdůležitější a domluvit se na způsobu přídelu, aby už konečně mohli se všichni osídlenec cítit doma.

Snad bude se zdát, že přeceňujeme význam přídelů, ale pejtje se kohokoli z pohraničí, s čím není spokojen. Poznáte, že je právě tato nejasnost nebolavějším místem pohraničí.

Brk.

Co je nacismus?

Když byla tato otázka položena Ferdinandem Peroutkou v Dnešku, zdálo se mně, že je vskutku zbytečné na ni odpovídat, neboť pro prožitě okupaci ohromná většina národa cítila v podvědomí jasně, co to nacismus je, i když to snad nedovedla přesně definovat. Ano, v době útluaku bylo jasné celému národu, co je to nacismus. Jako veřejný žalobce mimořádného lidového soudu měl jsem příležitost poznat, jak dalece a v jaké formě byla jím nakažena ona malá část národa, která se nyní za to musí zodpovídat. Ale i toto malé procento hledělo využití okupantského režimu spíše k vlastnímu prospěchu nebo k vyřízení osobních účtů, než aby se u něho dalo mluvit o nacistické ideologii. Možno proto klidně říci, že za okupace byl národ, až na malé výjimky, prostě nacismus.

Po osvobození pozorovali jsme, nemile překvapení, jak neoslýšná touha po moci a po hmotných statečích vedla mnohé k činům připomínajícím napadné metody nacistické. Pokládali jsme to za přirozený následek válečných událostí. Jestliže však nyní podnikány jsou se strany neoficiálních orgánů akce vymykající se napadně našemu dřívějšímu demokratickému názírání, je to známka, že je třeba objasnit si, co je to nacismus. Nechci říci, že volání po revisi rozsudku národního soudu je nacismem samo o sobě, ale ukázalo zřetelně, jak důležité a správné bylo vybitnutí k jasnému definování nacismu.

Problematika fašismu a nacismu s hlediska historického byla osvětlována mnohokrát, nám jde o to, abychom nesporné závěry podtrhli jako výstražná znamení pro náš veřejný život.

Nesporným znakem nacismu byla naprostá právní nejistota. Ta vyplývala přirozeně z nacistické ideologie, že je jedině prospěch vlastního národa je důležitý a vše ostatní musí ustoupit stranou. Proto musela ustoupit do pozadí a byla pošlapána základní lidská práva, svoboda myšlení, slova a tisku, proto byla poplívána lidská osobnost. Nacismus naučil evropského člověka nenávidět onu hnusnou frázi, že cíl světí prostředky. Nacismus ukázal, jak hnusně je povyšovat stát za božství, za molocha, požirajícího vše. Logickým důsledkem toho všeho bylo, že nacismus neznal soucitu s nezaplněným neštěstím člověka.

Nacismu stačilo, že někdo byl žid nebo že nebyl Němec, k tomu, aby jej nenáviděl, případně, aby jej pokládal za nižšího tvora. Nacismus paušalisoval. A zde jsme u jádra naší úvahy. Hrubé paušalisoování, mravní otupělost a necitelnost, t. j. nedostatek soucitu s utrpením nevinných, to jsou podstatné znaky nacismu, k jejichž nalezení v našem vlastním veřejném životě není třeba brát lampu.

A nyní vraťme se k rozsudku národního soudu, proti němuž podle dekretu není opravných prostředků. I když uznávám právo rozsudek kritisoovat, i když sám bych byl subjektivně přesvědčen, že trest je mírný, přesto revise rozsudku znamenala by otřesení, ne-li zhroucení právní jistoty. A této nejistoty je nám právě nyní, v době budování, nejméně zapotřebí. Národní soud byl řádně zřízen jako náš revoluční tribunál prvního řádu, byl řádně a pečlivě obsazen a řízení před ním netrpí zmatečností. Pro ukázněného demokrata je tedy samozřejmé považovati jeho výrok za pravoplatný.

Kdybychom v tomto případě povolili revisi, byl by nám předpoklad k revisi dalsím, což by teoreticky znamenalo, že v budoucnosti mohla by si určitá reakční klika zmanouit revidovat na př. proces proti vládkářům.

A ještě jedno nebezpečí zde vyvstává:

Který občan by byl napříště ochoten zasedat jako přísedící u národního soudu, jestliže vidí, že jeho výrok není respektován a on sám je vláčen tiskem takřka jako zrádce národa! Na všechny tyto důsledky měli pamatovat ti, kteří celou kampaň pro revisi vyvolali. Jsem přesvědčen, že revise znamenala by hlubokou trhlinu v našem právním řádu, na který jsme byli až dosud tak hrdí. Znamenala by trhlinu, kterou by mohl zavanout do našeho demokratického ovzduší — ostrý vítr ze sousedství, vzduch čpící nalcismem.

Dr. Miloslav Koutecký

národní hospodář

Jiří Hejda

Ceny

Kdyby měla být otázka cen se všemi souvislostmi, s důchodem, měnou, tvorbou kapitálu, dvouletým plánem, výrobou, státním rozpočtem a národním důchodem probrána do všech podrobností, nestačilo by na to patrně několik čísel »Dneška«, tak obsáhlý je to problém. Nutno se tedy omezit jenom na vytčení hlavních zásad, na jakýsi nástin okolností, které jsou pro výši cen, a co s tím souvisí, rozhodující. Přitom je třeba mít na zřeteli, že jde o jednu ze základních otázek každého hospodářství a že právě u nás je to tím důležitější, ježto jsme v prvním rozběhu plánování, jehož samozřejmým předpokladem je určitá, více méně pevná cenová hladina.

Dostatek zboží — za vysoké ceny

Jaká je dnešní situace? Především je spravedlivé konstatovat, že životní úroveň Československa je patrně jednou z nejvyšších v současné Evropě, i když ji srovnáváme se zeměmi, které nepoznaly válku. V jedné polovině našeho státu je sice vázané hospodářství cenové a zásobovací, ale přiděly jsou — díky neobyčejné sklizni a dodávkám UNRRA — dostačující, až na tuky a vejce. Ve druhé polovině je zásobování ještě lepší, prakticky téměř volné, zejména v mase, tucích a vejcích. Všude je dostatek cukru, zeleniny, ovoce, mořských ryb a sýrů. Není dostatek textilií a obuvi, ale i přitom je celkové oblečení a obutí našich lidí v průměru lepší než v největší části Evropy. Podle souhlasných zpráv lidí, kteří se vrátili ze Švýcarska, není už ani mezi našimi a tamními poměry velkého rozdílu, až na některé přepychové zboží, na př. jižní ovoce. Naproti tomu nemají Švýcaři cukr a mají naprostý nedostatek uhlí. Švédové, kteří byli nedávno na Slovensku, tvrdí, že slovenské poměry zásobovací jsou lepší než jejich.

To je ovšem jenom jedna strana obrazu. Druhou je otázka cen a důchodů, čili otázka, kdo si to vše může koupit. Malobrohodníci potvrzují souhlasně, že zboží UNRRA zůstává na skladě, protože mezi lidmi není dosti peněz na jeho odběr. Totéž platí na př. o amerických cigaretách, které jsou volně na prodej za úřední cenu Kčs 3.50. Naproti tomu se kupuje hodně zeleniny, sýra, chleba a masa — tedy relativně nejlevnějších a nejvhodnějších potravin. Všechny jiné výrobky, ať volné či vázané, textilie, obuv, klobouky, nábytek, předměty do domácnosti, knihy, divadla, jsou cenově stěžejně dostupné člověku, odkázanému na průměrný důchod. K tomu přistupuje velmi tíživé břemeno daňové, zejména důchodová daň, předepi-
sované nyní se zpětnou platností za dva roky, při čemž se

nezměnila progrese daňového zatížení, ač neodpovídá reální náplni zvýšených důchodů.

Není to obraz nikterak typicky československý. Právě v těchto dnech vyšel v anglické revui »New Statesman and Nation« článek, který velmi podobně, ba ještě drastičtěji popisuje poměry v Itálii: za výklady množství zboží, pro Angličana směšně levného, které však nikdo z Italů nemůže koupit. Totéž platí o Francii i Maďarsku, jak potvrzují zprávy osob, které se z těchto zemí vrátily.

Hladina důchodů

Je tedy jasné, že mezi cenami a důchody se rozevřela propast, kterou je nutno v zájmu výroby překlenout. Neboť nemá smyslu vyrábět, nebude-li zajištěn odbyt. Jak došlo k této nesrovnalosti? Nutno konstatovati, že to není náhodná, že to není klasická »volná souhra sil«, nýbrž že byla plánována v souvislosti s měnovou reformou. Koncem listopadu loňského roku byly nově upraveny ceny, a to přibližně asi na úrovni trojnásob vyšší než před válkou. Zároveň byly upraveny důchody, ale na úrovni podstatně nižší, zejména u všech důchodů, které přesahovaly Kčs 3.000.— měsíčně. Podle výpočtu J. Noska (»Nové hospodářství« č. 5) pouze u nejnižších hodinových sazeb (Kčs 5.— v květnu 45, přes 9.25 Kčs podle nové úpravy) odpovídá nominální zvýšení cenám spotřebního koše, kdežto ve všech ostatních případech se zvýšil důchod poměrně méně, než odpovídá vzestupu cen. U proměnných důchodů mohl být tento rozdíl vyrovnán. Protože zákon nabídky a poptávky platí i ve vázaném hospodářství, nedostatek pracovních sil vyvolal tlak na mzdy, jemuž nezabránily žádné mzdové vyhlášky, a ve formě t. zv. černých mezd a černých úkolů se mzdová úroveň jakž takž přiblížila cenové hladině. Svědčí o tom statistika: V lednu činila průměrná mzda jednoho dělníka v celém průmyslu 2.460 Kčs, v červnu již 2.887, tedy za pět měsíců vzestup o 17 proc.!

Jinak je tomu u důchodů pevných, především u platů veřejných zaměstnanců. (Soukromí zaměstnanci jsou na tom o poznání lépe, protože i zde působí tlak zvýšené poptávky po pracovních silách na hladinu platů.) Platy veřejných zaměstnanců (a pensistů) jsou hluboko pod úrovní, která odpovídá jen poněkud slušnému životnímu standardu. Bylo konstatováno, že máme nadbytek úředníků, při čemž se naše státní a samosprávné rozpočty i se svými schodky pohybují už na samé hranici únosnosti. Zvyšovat platy je tedy možné jedině v souvislosti s pronikavou reformou veřejné správy, která by na jedné straně odbourala zbytečné úřady, snížila ve zbývajících počet zaměstnanců, provedla racionalizaci úřadování a v její souvislosti vymezila působnost a odpovědnost zejména nižších instancí a jednotlivých úředníků. Při zdůraznění osobní odpovědnosti (což předpokládá kvalifikaci) a možnosti samostatného rozhodování odpadne spousta zbytečné práce, odpadne množství t. zv. šibrů, neboť o věcech, které dnes jdou bezmála až k ministrově, opatřeny nepřehledným výběrem všelijakých »vide«, by rozhodl referent s jedinou aprobací. Pak cvšem bude možno honorovat výkon, kde se dnes honorují pouze hodiny, strávené v kanceláři. Racionalizaci je nutno provést i v kancelářských silách. Je docela zbytečné, aby měl kde který vyšší úředník svoji vlastní písárku na stroji. Je možné sloučit celý aparát do jedné písárny, která je pak zaměstnána plně, i když je referent, zaměstnávající dnes jednu písárku výhradně pro sebe, na služební cestě a pod.

Snižování cen

Mluví se o druhé cestě: snižování cen. Budiž dovoleno podívat se na tento problém objektivně, t. j. bez agitace,

podle hesla: padni komu padni. Je známou skutečností, že naše výroba v celku nedosáhla ještě předválečné produktivity. Ministr průmyslu konstatoval, že »bez podstatného zvýšení výkonu není návratu k předválečné životní úrovni« a že »zvýšení osobních nákladů (mezd a platů) nebylo u většiny průmyslových oborů doprovázeno úměrným zvýšením hodnoty pracovních výsledků (výkon), připadajících na jednoho zaměstnance. Jediné zvýšení výkonu může snížit režii a vytvořit podmínky pro snížení cen.

I když ještě nejsme spokojeni s výkony, které vykazuje zejména znárodněný průmysl, musíme konstatovat, že je patrné zlepšení na stálém postupu. V únoru činil na 1000 Kčs vyplacených mezd odbyt ve znárodněném průmyslu 2.244 Kčs, v neznárodněném 4.487 a od té doby zcela pravidelně stoupá, takže v červnu činil již ve znárodněném 3.455 Kčs, v neznárodněném 5.389 Kčs. Stoupl tedy za půl roku výkon ve znárodněném průmyslu o 55 proc., v neznárodněném o 20 procent. Vidíme, že má znárodněný průmysl ještě mnoho dohánět, ale náběh k tomu již je.

Je tu však ještě otázka cen materiálu. Ponecháme stranou zemědělství, které produkuje za cen, jež jsou v naprostém nepoměru k cenám průmyslových výrobků. Ceny průmyslových surovin jsou na vzestupu. Olovo je naprostý nedostatek, měď se poptává již za 17,5 cts, přičemž není na trhu zboží, právě tak jako je tomu u zinku. S rekonstrukcí po válce souvisí nedostatek uhlí a železa, s nladem po zboží stoupá cena vlny a bavlněné příze (zatím co cena bavlny samotné klesá). V chemii je vcelku tendence vzestupná, naproti tomu uvolnění gumy přineslo pokles i při velké poptávce. V Evropě stoupají pak vůbec ceny podle zprávy Mr. Prince, presidenta obchodní kanceláře A. Price Associates v důsledku »záplavy evropských trhů americkými kupci, kteří nabízejí neomezené ceny za jakékoliv zboží«. Na tuto tendenci, způsobenou namnoze politickými vlivy, nemáme žádného vlivu. Proto jsme byli nuceni zvýšit nedávno ceny barevných kovů, a důsledek se již projevil v cenách výrobků. V nejbližší době budou zvýšeny ceny železa, protože loni v říjnu byly stanoveny příliš nízké a »vsádka do pece stojí více, než zač se prodává surové železo« (gen. fed. Růžička v »Průmyslovém věstníku«).

Při úpravě cen a důchodů jsme se dopustili — vědomě — jedné chyby: porušili jsme vzájemnost vztahů, které byly vytvořeny na základě mnohaletých zkušeností. Kdybychom byli postupovali generálně a stanovili, že ceny, mzdy, platy, úroky, činže atd. se zvyšují o trojnásobek proti roku 1937, byla tato vzájemnost vztahů zachována. My však jsme na místo toho stanovili pro každou mzdu, pro každý plat a pro každý výrobek i službu novou cenu, takže máme dnes naprostý nepoměr a namnoze zmatek. Nyní nám lezou nahoru ony ceny, které byly stanoveny příliš nízké, zatím co se ceny, stanovené příliš vysoko, drží a vyvolávají nepříznivý tlak na celkovou hladinu směrem nahoru.

Ceny a úspory

Cenová nejistota má však ještě další důsledky: omezuje tvorbu kapitálu a vede k thesauraci peněz. Podle údajů inž. Spáčil máme při 49 miliardách oběživa (v roce 1938 13.2) 9 miliard vkladů na knížkách (roku 1938 39.9) a 29 na běžných účtech (v roce 1938 21.6), při čemž patrně vklady na knížkách namnoze ještě zastupují vklady na běžných účtech

Nadto máme velkou thesauraci peněz, která se odhaduje na 10 až 15 miliard. Agituje-li se veřejně pro pokles cen (i když pro něj nejsou zatím dány předpoklady), podlamuje se výroba, neboť v očekávání cenového poklesu nikdo nekupuje. Protože vidíme pravý opak, t. j. malou spořivost a velkou poptávku po zboží, je vidět, že veřejnost nemá důvěry v projevy, které mluví o snižování cen, a ra-

ději kupuje, očekávajíc vyšší ceny. Zdravé není to, ano. Potřebujeme stabilizaci cen.

Je však naprostý omyl domnívat se, že ji lze vynutit nařízením. Hospodářská reglementace může směřovati je dříve k tomu, aby usměrňovala výrobu a odbyt. Stabilisovat reálný obsah měnové jednotky nemůže. Je jistá pravda, že při vázanosti cen, důchodů a měny nemůže dojít k zřejmé inflačním důsledkům (jako k nim nedošlo za války, ač byl oběh peněz na inflační výši), ale nebude-li vyrovnán poměr mezi cenami a důchody, bude celá stavba našeho národního hospodářství nezdravá. Tato choroba se pak projeví několika směry: Nedostatek kupní síly bude tlačit na výrobu, která, nemajíc odbytových možností, bude stagnovat. Tím se sníží rozsah důchodů, plynoucích z výroby, poklesne výnos nepřímých daní (a později i přímých), čímž se stagnace přenesou do veřejné správy. Je-li možné krýt rozpočtové schodky přechodně úvěrem, není to možné trvale. Rovnováha rozpočtu je předpokladem rovnováhy měnové.

Cesta k stabilizaci cen

Jde podle mého soudu asi tímto směrem:

1. vyrovnati důchody tak, aby se kupní síla zejména středních vrstev (t. j. asi osmdesát procent celého národa), zvýšila;

2. provést s urychlením reorganizaci veřejné správy tak, aby nám byl vzorem stav předválečný, ale s pronikavou restrikcí stavu zaměstnanců. To znamená redukovat počet centrálních úřadů, zásadně žádati jen počet zaměstnanců z roku 1937, snížit počet centrálních úřadů o 20 procent (důsledek snížení počtu obyvatelstva) v pohraničí pak odpovídající dnešnímu stavu obyvatel, přenést odpovědnost za rozhodování na nižší úředníky a omezit instancní nadstavbu, vymezit kompetence a zamezit dvojí úřadování, rozlišit v samosprávě kompetenci volených zástupců a úřednictva. Zjednodušit samosprávu zájmovou;

3. přísně dbáti hospodárnosti státních a ze státních podniků. Provést revisi účelnosti dnešního rozsahu generálních a podnikových ředitelství, stanoviti maximální platové hranice. Žádati od vedení národních podniků alespoň tolik iniciativy, kolik jí mají podniky soukromé. Vynutit zvýšení výroby — což závisí nikoli na dělnících, nýbrž na vedoucích*) — přísnými opatřeními, tedy pokutami i tresty, a především výběrem vhodných vedoucích osob bez ohledu na stranickou legitimaci;

*) Na důkaz svého tvrzení uvádím několik dat:

Znárodněný průmysl zaměstnával v červnu 649.518 zaměstnanců, kteří odpracovali 92.346.000 hodin. Odbyt činil Kčs 6.990.169.000.— Pripadá tedy na dělníka odbyt Kčs 10.877.—, na Kčs 1.000.— vyplacených mezd a platů činí odbyt Kčs 3.455.—.

Neznárodněný: 407.133 zaměstnanců, 57.598.000 hodin, odbyt 5.373.418.000 Kčs. Na jednoho dělníka Kčs Kčs 13.198.—, na Kčs 1.000.— mezd a platů Kčs 5.389.— fakturovaných výrobků. V kovoprůmyslu činila hodnota odbytu na jednoho zaměstnance ve znárodněném průmyslu Kčs 5.200.—, v neznárodněném Kčs 6.300.—. Poměr dělníků k úředníkům: ve znárodněném 4:1, v neznárodněném 5,3:1. Osobní náklady v kovoprůmyslu v procentech odbytu v neznárodněném 43,5, ve znárodněném 63,1. Z toho je patrné, že dělníci vykazují v průmyslu neznárodněném lepší výkony než ve znárodněném, což tím více bije do očí, uvážíme-li, že ve velkém podniku je daleko lépe možná organizace výroby, předpokládá se lepší administrativa (poměr mezi dělníky a úředníky!) a je přirozeně k dispozici více speciálních strojů, které výrobnost zvyšují.

4. provésti ještě v tomto roce generální revizi všech cen, nebáti se nepopulárního zvýšení, kde je nezbytně nutné (železo), ale mít jistotu, že od 1. ledna 1947 budeme mít natolik stabilizované ceny, kolik nám dovolí světový trh.

Opatření, provedené podle bodu 1., bude mít za následek zvýšení reálie (veřejné i soukromé administrativy, nikoli však výroby, protože v té se mzdy přizpůsobily cenám) a mělo by se tudíž projevit v cenách. Proto je třeba zároveň provésti opatření, uvedená pod body 2 a 3, aby se tato tendence paralysovala. Víím, že je to úkol svízelný, ale není neřešitelný. Je třeba mít k němu však odvahu a dělat věci i politicky nepopulární. I když pro první rok to bude znamenat zejména u veřejné správy hospodářství schodkové, je to operace, která vyléčí rázem chorobný organismus a zaručí nám pořádek v příštích letech.

Zákony, které má vláda připraveny v rámci dvouletky, dávají jí do ruky dostatečný instrument, aby to mohla provésti.

literatura a umění

Zdeněk Danšovský

Narodila se nová literární kritika?

Na sjezdu českých spisovatelů promluvilo i několik kritiků. Již podle udaných námětů bylo jasno, že půjde o úvahy zásadní, často o pokus nové formulace literární kritiky a tím i nepřímo literární díla. Tyto projevy však neměly (až na jeden) živou odezvu v literárním obecnstvu. Podle toho i podle reakce tisku, nezbyvá, než konstatovat, že značná část naší literární obce mlčky schválila nově prohlášený kritický směr literární, který si dovolíme pro větší srozumitelnost nazvat marxistickou literární kritikou. Autor tohoto stručného článku nemíní zkoumat schopnost nebo neschopnost filosofického myšlení dialekticko-historického vytvořit literární kritiku. Přihlédne raději k úkolu praktičtějšímu, který bude zkoumat literární marxistickou kritiku prostě jako literární kritiku.

Nezbývá mu však hned na začátku nic jiného než přiznat, že marxistická literární kritika jako jednotná literární věda neexistuje. Nemá stanovenu terminologii a vytýčeny jednotné pojmy a jest proto v soudobé formě kritikou po výtce marxisticko-individuální. To, že se však marxisté ani v tomto stadiu nevyhýbají citátům a výňatkům z velkých kritiků a autorů nemarxistických, dovoluje nám, abychom přistoupili k samým kritikám marxistickým a abychom z nich vytkli krátce a stručně charakteristické hlavní body.

Prvním dojmem, kterým na nás marxistická literární kritika ve svém nynějším stadiu působí, jest především značný nedostatek musických schopností samotných tvůrců této kritiky, t. j. marxistických literárních kritiků.

Čtenář, hledající právem v literární kritice zdůvodnění a poučení, je sice zaplaven spoustou cizích slov a dialektickým uvažováním, ale často se ani nedozví, je-li autorův názor kladný či záporný. Celek pak působí slohovou ztrnulostí a častou nesrozumitelností. To, že marxističtí kritikové literární pracují pod silným tlakem politickým, má nemalý vliv na celkovou formu kritik. Myslíme hlavně na onu zvláštní rozkazovačnost, na ten častý, kritice tak nebezpečný agitační tón. Hlavní nebezpečí této kritiky spatřujeme však v tom, že marxistickou literární kritiku dnes provozují z velké části lidé, kteří by nebyli schopni kritisovat umělecké dílo, kdyby... kdyby ovšem nebyli marxisty.

Jak zřejmo, má marxistická literární kritika tedy daleko i k úrovni kritiky impresionistické, které píše často zplna hrdla již tak známou a otreplou pohřební píseň.

Budiž pisateli dovoleno, aby přidal k této letmé kritice několik aktuálních citátů; doufá totiž, že tím ještě více vyniknou některé rysy marxistické kritiky. Jednotlivé citáty uvádí autor bez komentáře.

»Spoustou theoretisujícího žvastu o metodě udusili šťastně jediný postulát, který má smysl, odvrátili pozornost od unum necessarium — od otázky po osobnosti kritisujícího, po jeho osobní charakterové legitimaci. Namluvili vzdělaným hlupcům, že všechno záleží na metodě a metoda že tvoří kritiku. A zatím jest pravdou opak: kritická osobnost tvoří si metodu a ne jednu, ale řadu jich od případu k případu podle chvilkových příkazů své citovosti, svého cíle, své nálady, svého pathosu a po případě i svého rozmaru... A ničemu neuvěřila učená luza dneška radostněji, než právě tomuto poselství impotence a pedantismu. Té rozkoše: člověk se naučí metodě studiem školským nebo soukromým osvojí si kritický slovník, kritický žargon, a má právo kritisovat všechno napořád, pracovat ve velkém, klidně a spokojeně jako parní mlátička. Kritika stala se v této době zaměstnáním a často i obchodem, je-li provozována s přiměřenou dávkou umělecké tuposti a bezpohľadnosti, jimž se říká zdvořilým jazykem také objektivnost.«

F. X. Šalda: »Kritika pathosem a inspirací.«

»Do svobody projevů literárních a kulturních vůbec nemůže nějakým rozhodujícím způsobem zasahovat ani žádná strana a třída, ani jiné vlivy neliterární a laické, ani přímé vlivy politické a ovšem ani stát.« — »Každé oficiální umění a hrubě tendenční oficiální literatura se ze dne na den zprotiví a přestane mít hned účinek.«

President Dr. Edvard Beneš na sjezdu spisovatelů.

»Literární kritika nemůže se státi vědou naprosto pozitivní, zůstane uměním, a to uměním velmi jemným v rukou těch, kdo ho budou umět používat; ale toto umění bude mít zisk, ba už mělo, ze všech podnětů vědy a všech pokroků dějin...«

Sainte-Beuve

doba a lidé

Eugen Erdely (Londýn)

Je Hitler živ?

To není naivní otázka. Důstojníci britské a americké vzdušné služby vám odpoví, že je to sice velmi nepravděpodobné, ale současně vás upozorní, že svědectví osob o jeho smrti je jen dohadové, jelikož nikdo ze svědků spálení Hitlerovy mrtvoly nebyl osobně přítomen a pouze o tom slyšel, že se jeho mrtvola spaluje. Nejvíce se tímto problémem zabývali Rusové, kteří hned na začátku po mrtvole zahájili rozsáhlé pátrání. Jejich důstojníci považují smrt Hitlerovu sice za pravděpodobnou, nicméně zdůrazňují, že dokud nebude nalezen věrohodný svědek, který byl spálení jeho mrtvoly osobně přítomen, nebude mít o tom svět stoprocentní jistotu. Tak zůstává smrt Hitlerova ještě dodnes hádankou.

Německo ve sklepeních

Musíme jít zpět do doby, kdy Rusové obsadili budovu říšského kancléřství. Tato honosná stavba měla rozsáhlé sklepení, které bylo nesporně dlouho před tím upraveno pro válečné účely. V něm bydlelo stále mnoho lidí, ba můžeme říci, že se naposled stalo útočištěm nacistického Německa. Posléze však zmizel Göring, zmizel Himmler a zůstali tam

jen vojáci, kteří Hitlera od dubna, někteří od března již nespátřili. Po boku vůdcově setrvali pouze Bormann a přirozeně i Goebbels, který byl městským velitelem Berlína. Jedna tvář po druhé mizela a nakonec zde zůstali zcela jiní lidé, než ti, kteří se s Hitlerem sem původně nastěhovali. Poslední týdny musely být pro ně velmi krušné, Rusové neustále postupovali, obsadili jednu část města za druhou a nakonec zbylo jen kancléřství a malý kousek Tiergartenu v německých rukou. Do sklepa přicházely jen Jobovy zvěsti. Hlásil se nezadržitelný postup nepřítele na všech frontách, Anglo-američané pronikali na západě, Rusové na východě. Nejhůře bylo, když se začaly trousit pověsti, že Goering a Himmler nabídli kapitulaci. A přece nemůže být pochyby, že právě Německo bylo zde v ponurém sklepení, kde dlel vůdce s posledními ze svých věrných. Měl stále ještě tolik moci, aby každý odpor zlomil a každého zrádce zničil. Nikdo se mu neprotivil.

On sám byl zříceninou od doby atentátu ze dne 20. července 1944, kdy byl těžce zraněn. O tom nás nejlépe přesvědčila jeho krví potřísněná uniforma, kterou měl toho dne na sobě a která byla Spojenci nalezena. Hitlerův stav se neustále zhoršoval a byl již velmi nemocen, když sestoupil do sklepení kancléřství, aby již slunce nespátřil. Pobyt ve sklepech snášel velmi těžce, ačkoliv zde bylo postaráno o všemožný komfort a hygienu. Známé několik výpovědí od lidí, kteří v ten čas s ním žili a kteří mu byli tak fanaticky oddáni, že ještě v rozhovorech s anglickými a americkými zpravodajskými důstojníky obklopili poslední dny jeho života svatozáří. Ale i oni vypravovali, že poslední dobou nebyla s ním skoro řeč a jen několik málo minut se mohl věnovat veřejným záležitostem. Elektrické světlo a umělé vzduch mu značně přitížily. Nakonec nebyl již svým páнем a stal se automatem svého okolí, jehož sugestivní příkazy prováděl. To platí zejména o jeho ženě Braunové, se kterou se za tak zvláštních okolností oženil, a o Goebbelsovi a jeho paní, kteří na něho měli vždy veliký vliv, zvláště paní Goebbelsová v kritických dnech předstihla energií a čilostí všechny ostatní. Tak žilo Německo (neboť Hitler byl Německo) bidně ve sklepech a považovalo každého, kdo přicházel zvenčí, za podezřelého, ne-li za zrádce. Dokud Hitler žil, bylo zde Německo, to skutečně, věrné Německo, a vše ostatní bylo zradou.

Styk se světem obstarávala nakonec věž leteckého krytu, vše ostatní bylo postupně ztraceno, budova ministerstva války, ministerstva letectví, vše bylo pryč a nevíme, jak se obyvatelé sklepení dorozumívali se světem, když i tato věž byla sestřelena. Pravděpodobnou se zdá však domněnka, že tam byl krátkovlnný vysílač, kterým byly dávány rozkazy do hlavního stanu Doenitzova a odtamtud také přijímány. V posledních dnech nebyl již možný styk s okolním světem, vyjít ven, znamenalo vydávat se v nebezpečí, přesto však musely být zprávy do věže doručovány. Na tuto maličkost nikdo při stavbě leteckého krytu nemyslel, podobně jako na jiné maličkosti, které se ukázaly stejně osudnými. Tak tomu bylo na příklad se spojením říšského kancléřství s »jižní oblastí«, která se po léta budovala v Tyrolích, kam měl podle plánu presdlit generální štáb, když by se Berlín nedal již udržet. Tato poslední reduta byla vybavena ohromnými zásobami. Hitler byl s ní ve spojení ještě 26. dubna a Goering byl právě na cestě tam, když byl Američany zaskočen a zajat, několik hodin po tom, co ho Hitler pro velezradu odsoudil k smrti. Do té doby spadají i pražská jednání.

To vše se odehrávalo mimo Berlín, kam Führer již nemohl zasáhnout. Domníváme se, že by tak v posledních dnech ani nebyl učinil, neboť nebyl již tím mužem, kterým byl dříve. Jeho staré rány nemohly být ošetřovány a život v tak nezvyklém prostředí zeslabil jeho vůli tak, že se na konec stal hříčkou v rukou své ženy. Nimbus slávy, který ho po dlouhá léta obklopoval, zmizela a na jeho místo nastoupil malý človíček, selského původu, kterým Hitler původně byl. Magické kouzlo jeho osobnosti vyprchalo, co zůstalo, byla bédná lidská schránka, které komandovala žena, Eva Braunová. Byla to jistě ona, která ho přiměla k tomu, aby se s ní oženil v okamžiku, kdy byl více mrtev než živ. Tato svatba a poslední testamenty, které Hitler podepsal, přispěly nejvíce k tomu, že tak mnozí lidé v jeho smrti nevěří.

Tyto dokumenty jsou opravdu v mnohém směru podezřelé. Tak na př. je oddací list psán strojem, ačkoliv pro tento účel existují tiskové formuláře. Jako svědek je na něm uveden dr. Goebbels jako »vrchní starosta Berlína«, ačkoli tento úřad nebyl tehdy již po léta obsazen, a Goebbels byl tak zv. »městským prezidentem«. Ale tento nedostatek lze snad vysvětlit nemožností předepsaný formulář opatřit, pro-

tože spojení kancléřství s vnějším světem bylo již, jak řečeno, přerušeno, a i kratičká cesta k blízkému magistrátu byla spojena s velkým nebezpečím. Nezbyvalo tedy jiného, než listinu vyrobit, při čemž sloužil jiný, náhodou po ruce jsoucí oddací list, písáče za předlohu.

Větší záhadou zůstává, jak se dostal do budovy kancléřství městský matrikový úředník Walter Wagner, který svačebčany oddal a který byl pro tento akt skutečně příslušný. Ví se jen tolik, že bydlel v Essenerstrasse a že se do svého bytu nikdy nevrátil. Lze se domnívat, že je buď mrtev anebo že byl s ostatními tisíci Němci odsunut do Ruska. At tak či jinak, nikdo již o něm neslyšel. Osobní sekretářka Goeringova, paní Inge Haberzettelová, přísahala, že podpis Wagnerův na oddacím listě je pravý a že on sám manžele oddal. Paní Inge je ovšem nacistka a nebylo jí možno věřit, i když se při výslechu domnívala, že jí proříznou hrdlo, když něco zatají. Dnes by snad mluvila zase něco jiného, celkem však lze mít za to, že mluvila tenkrát pravdu.

Podobně možno uvěřit i těm třem kurýrům, kteří byli na cestě k Doenitzovi, aby mu odevzdal Hitlerův testamenty. Byli to: generál Below, Hitlerův letecký pobočník, pan Heinz Lorenz, úředník z ministerstva propagandy, a důstojník Willi Mayer. Po svém zatčení prohlásili všichni shodně, že dokumenty u nich nalezené, jsou autentické a že byli jejich podepsání osobně přítomni. Testamenty nebyly nikdy uveřejněny, ale do oddacího listu může kdokoli nahlédnout. Ovšem lze namítnout, že kurýři byli úmyslně vysláni, aby odvedli nepřítele od pravé stopy, ale angloameričtí důstojníci se přesto domnívají, že mluvili chtěli nechtět pravdu. Dokumenty jim svědčil sám Bormann 30. dubna s rozkazem doručiti je do hlavního stanu na severu. Když jim bylo řečeno, že Hitler je mrtev, nezdáli se tuze překvapení.

Život ve sklepení byl stále obtížnější a všichni byli k smrti unaveni. Venku zuřila válka a situace byla beznadějná. Byli rádi, že unikli tomu peklu v Berlíně, že se dostali na sever, a Hitler je nezajímá víc, než odložený kapesník. Na cestě k Doenitzovi se dověděli, že Německo kapitulovalo, a od té chvíle jim bylo vše lhostejno. Jejich život byl jim pojednou milejší než všechno ostatní. Ne, nebyly to postavy z románů.

Hitlerovu mrtvolu nikdo neviděl a my nevíme, co se stalo ve sklepech v posledních okamžicích. Generál Below vypověděl, že mu již 29. dubna bylo známo, že Hitler a Goebbels spáchají sebevraždu a že v tom směru byly vydány také dispoze pro zpomenutí. Musela to být jistě hrůzná scéna, když si představíme, že malý Goebbels se odhodlal k takovému činu i se svou rodinou, s ženou a šesti dětmi! Nejvíce však musela vyvádět Eva Braunová, od přírody silně hysterická. Petrolejem politá hranice byla již připravena, když ještě žili. Tak vypověděl příslušník osobní stráže Hitlerovy, nějaký esesman, který byl jako jediný v té věci vyslýchán. Ovšem zarážející fakt je, že byly nalezeny pouze pozůstatky Goebbelsovy ženy a dětí, nikoli však mrtvoly Hitlera a Goebbelsa.

Jediný svědek, který by nám smrt Hitlerovu a jeho ženy mohl dosvědčit, je osobní šofér Hitlerův Emil Kempke, ale i ten pouze prohlásil, že dne 30. dubna odnášel mrtvolu Evy Braunové ze sklepa a že jiní odnášeli mrtvolu vůdce. On sám jí tedy nenesl a nevěděl také, kdo byli ti jiní, kteří ji nesli. Mrtvoly prý byly zahaleny do pokrývek, polity petrolejem a pak zapáleny. Kempke a ostatní nemohli prý na dvoře dlouho setrvat, jelikož celé okolí bylo silně ostřelováno, pamatuje se však, že viděl nohy svého pána vyčnívat z pokrývky, dříve než hranice byla zapálena. Kempke je dobrý svědek, lze mu věřit, že poznal holinky svého pána. Jaký by byl také důvod spálit Braunovou s cizím mužem? Braunová se prý otrávil, a Führer se zastřelil, byla to tedy jejich těla, která na hranici shořela. Jak se to stalo v podrobnostech, o tom se však pravděpodobně nikdo dříve nedovi, pokud jediný cizí voják bude stát na německé půdě. Teprve pak se možná přihlásí svědek nebo svědci, kteří nám řeknou pravdu, jak to 30. dubna ve skutečnosti bylo.

Zatím co Hitlerova mrtvola hořela, odeslal Goebbels poslední telegram: vrchnímu veliteli hlavního stanu v Plon. Schleswig-Holstein: »Führer dnes 3.30 zemřel. Učiňte, co uznáte za správné.« Telegram došel Doenitze 1. května, když už bylo zřejmo, že se všechno zhroutilo a že zbývá jen kapitulace. Hitlerova smrt znamenala úplné zhroucení Německa.

Dvojník?

V rozlehlých sklepeních kancléřství našli útočiště i mnozí Berličané, kteří nebyli tam svým povoláním vázání. Bylo

zde mnoho žen a dětí, kteří se sem uchýlili. Někteří z nich znali Hitlera osobně a lze se domnívat, že ho nemohli zaměnit s jinou osobou. Někteří z nich však prohlásili, že spatřili Hitlera ještě v ranních hodinách 1. května, kdy se tam pohyboval muž, který byl obecně za Hitlera pokládán. Tento muž byl naposled spatřen o půl třetí 1. května několika ženami, telefonistkami, sekretářkami atd., které v tu dobu tam pracovaly. Tyto ženy byly pak zavolány do soukromých místností Führerových, kde jim bylo řečeno, že se s nimi Führer rozloučí, než spáchá sebevraždu. Nato přišel muž, který byl očividně pod vlivem nějaké omamné drogy, jen těžce se pohyboval a s nikým ani slova nepromluvil. Vypadal příšerně. Po jeho straně šel osobní lékař Hitlerův dr. Stumpfegger a ještě jiný lékař, který ho podpíral. Všichni tři pak zmizeli v soukromé komnatě Hitlerově a ženy pochopily, že válka je u konce. Smrt Hitlerovu jim oznámil však dr. Stumpfegger teprve v deset hodin dopoledne a současně je vyzval, aby každý pokračoval nerušeně ve své práci a konal svou povinnost. Nato zmizel i dr. Stumpfegger a nikdo již o něm neslyšel.

Tato historika zavinila vznik pověstí, že Hitler uprchl a že ho zastupoval nějaký dvojník. Podezřelé ovšem je, že všechny ženy s určitostí prohlásily, že viděly Hitlera ještě 1. května, zatím co mužští svědci stejně určité tvrdí, že zemřel 30. dubna v odpoledních hodinách. Pravděpodobným vysvětlením této záměny je patrně okolnost, že ve sklepe nebylo viditelného rozdílu mezi dnem a nocí, svítilo tam stále elektrické světlo a poslední noci nikdo nespál, jelikož se každým okamžikem čekalo obsazení kancléřství nepřitelem, které se stalo také brzo potom 2. května.

Nicméně jsou lidé, kteří ve smrti Hitlerovu nevěří a prohlašují, že se mu podařilo před Rudou armádou uprchnout. Nedávno byl zatčen v britském pásmu člověk, který o sobě prohlašoval, že viděl Hitlera v Althagenu v severním Německu. Tento dobrý muž dostal za svoje vidění pět roků káznice pro »rozšířování pobuřujících zpráv«. Jiná pověst zase tvrdila, že Hitler utekl na ponorce do Japonska, kde prý žije v horách Askinojov společně ještě s jinými Němci. Další pověst tvrdila, že se odebral neznámo kam na luxusní jachtě a že změnil svůj zevnějšek k nepoznání.

Kdoví, co je na tom pravdy. Hrabě Bernadotte, který vedl jednání mezi Himmlerem a Spojenci, píše ve své knize, že podle jeho informací byl Hitler pravděpodobně zabit svými vlastními lidmi. Také prý dostal 27. dubna injekci s Parkusovými bacily, tuto versi slyšel hrabě Bernadotte od nějakého Schlesenberga. To je však nepravděpodobné, protože nemoc ta působí jen pozvolna a nemůže tedy sloužit za nástroj vraždy. Pravděpodobněji je, že Hitler byl léčen těmito injekcemi pro svou stále se zhoršující paralysu. O jeho zdravotním stavu byly nalezeny všechny příslušné doklady. Ošetřovali ho postupně: dr. Theodor Morell, přednosta kliniky v Berlíně, dr. Karl Brand, chirurg, dr. Erwin Gessing, larynkolog a dr. Hasselbach, zubní lékař. Od nich máme záznamy o všech jeho nemocech. Kromě paralysy trpěl Hitler srdeční vadou, žaludeční chorobou a vysokým krevním tlakem. Celkový jeho stav byl toho druhu, že by nebyl býval stejně dlouho živ. Dnes, po uplynutí necelých dvou roků, je s největší pravděpodobností mrtev. Cizí prostředí a nedostatek péče by jeho smrt jen urychlily. Proto můžeme dát za pravdu anglo-americkým důstojníkům, kteří jsou o jeho smrti přesvědčeni. I my chceme tak věřit!

věda a práce

Doc. Dr. František Běhouněk

Sputaná věda

Veřejný zájem na problému příští atomické války dostal nedávno u nás injekci v podobě výzvy, vydané americkým svazem atomických vědců, která se dostala oklikou do rukou jednoho z našich badatelů, a byla jím uveřejněna v denním tisku. Podstatou této výzvy je apel na vědce celého světa, aby účinně působili k zavedení kontroly atomické energie a k zabránění příští katastrofální světové válce.

V tomto svazu amerických vědců jsou sdruženi badatelé, kteří se účinně zúčastnili práce na vybudování atomové pumpy, a vedle nich, jak to je v USA zvykem, i četní lidé, kteří nemají s touto pumpou nic společného, ba dokonce ani s bádáním. Svaz vydal již řadu publikací, v nichž více méně nejasně líčí, jak by si takovou účinnou kontrolu představoval. Vědci, kteří skutečně na pumpě pracovali, vydali již na jaře spis »Jeden svět nebo žádný«, který brzy vyjde i v českém překladu. Je velmi zajímavý, poněvadž dává nahlédnouti do duše mužů exaktní vědy, kteří tu předkládají nejširší veřejnosti své názory jak by bylo možno zabránití příští válce.

Na rozdíl od mlhavých a nejasných receptů, které se začínají objevovat i v našem tisku, na př. v podobě návrhu, že by povolání českoslovenští činitelé měli spolupůsobit při léčbě světa ze strachu před atomovou válkou, což prý by jim popularita našeho Jáchymova neobyčejně usnadnila, definují skuteční američtí a v USA pracující zahraniční vědci problém jasně a realisticky, jak to také od lidí exaktní vědy musíme požadovati. Kladou si nejprve otázku, co znamená atomická puma pro příští válku, a odpovídají na ni, že je to zkáza, soustředěná do nejmenšího objemu, do něhož se až dosud podařilo zkázu soustředit. Uvádějí strohá a proto neobyčejně dramatická čísla, vrcholící ve zjištění, že jediná správně odpálená »začátečnická« atomová puma nahradí deset hromadných náletů, spojených se ztrátou 200 těžkých bombardérů a 2000 letců. Táže se, zda je obrana proti takové zbrani, a shledávají, že tato obrana musí být stoprocentní, jinak je takřka bezúčelná, a uzavírají, že stoprocentní obrana neexistuje a že tedy proti atomové pumě obrany není. Dospívají proto k názoru, že je potřeba atomickou válku vymýtit. Jak? Mezinárodním dozorem a mezinárodní denunciací — to je návrh emigranta bez vlasti, jenž vystřídal už pohostinství třetího cizího státu. Mezinárodní zákony, vtělenými do zákonodárství každé signaturní země — to je návrh politického theoretika, Waltra Lippmanna, návrh, jenž odstraňuje citovou zábranu, podmíněnou požadavkem mezinárodního udavačství. Uzákoni-li váš vlastní stát předpisy na kontrolu atomové energie, pak už nejste denuncianty a případně vlastizrádcí, udáte-li tento svůj vlastní stát z tajného atomického zbrojení. Konečně je tu ještě třetí návrh — a staví se za něj nikdo menší jak Einstein — mezinárodního vojska, »nadnárodního«, jak Einstein říká.

Pojítkem všech těchto návrhů je spoléhání na mezinárodnost vědy a na jakési tiché bratrství, jež se na tomto podkladě mezi vědci všech národů vypěstovalo, a jednotným požadavkem je volání po svobodné výměně vědeckých informací. Podívejme se na obouj strážlivě, konkrétně a realisticky, aby se nemařil zbytečně čas neplodnými úvahami. Jak jsme se až dosud vždy přesvědčili, je věda mezinárodní jen do vypuknutí války, nebo od okamžiku, kdy se válečné napětí vystupňuje nad snesitelnou míru. Potom je po mezinárodnosti vědy náraz.

To by se právě nyní mělo změnit, namítne snad čtenář. S tím by jistě každý souhlasil, ale jak to změnit? Věda není církví v středověkém slova smyslu, netvoří stát ve státech a dokonce stát nadřazený těmto státům. Je naopak služebnicí těchto států, a pokornou a oddanou služebnicí. Vezměte do ruky kterékoli číslo anglického odborného časopisu »Nature«, amerického »Physical Review« a francouzského »Comptes rendus de l'Académie des Sciences«, a zjistíte přesně toto: v roce 1939 oplývaly tyto časopisy konkrétními sděleními o nových objevech z oboru jadrové fyziky (t. j. mateřské vědy atomické pumpy), dnes je v nich poušť. Abychom byli vědecky přesní: tato poušť má v anglickém a americkém časopise nepatrné oázy v podobě skrovných theoretických sdělení nebo velmi stručných přehledů. Ale to ne-

jsou prameny, z nichž by se napojil žíznivec. Ve francouzském časopise je dokonalá Sahara, zde se neobjeví jediné zelené stéblo trávy.

Proč? Poněvadž věda je spoutána ostrou vojenskou censurou. Atomický vědec nesmí uveřejnit řádku, která by dala jen stín informace případnému nepříteli o tom, jak se dělá atomická puma. Kdysi vyšel v USA známý Smythův »Report« o výrobě atomické pumy. Byl vynucen veřejným míněním USA, jež má své názory na parlament a vydávání peněz poplatníkům, a přeje si o všem vědět. Byl napsán s nechuť, pokud možno bezobsačně na mnoha stránkách, ale přes to se nemohl vyhnouti některým údajům, jež mohly dát dosti cennou informaci. Namátkou cituji údaj, že kovový uran musí být neobyčejně čistý, má-li se z něho úspěšně vyrábět plutonium, atomická výbušnina.

Smithův Report vyšel před půlročním rokem, ale od té doby se poměry změnily i v USA, a svobodnímlivní tamní lid si musil zvyknout na skutečnost, že byl ustaven atomový parlamentní sbor, jenž není vázán povinností referovat o svém díle parlamentu, věc, v politickém vývoji USA a v době mírové neslychaná. A američtí vědci samozřejmě sklonili šiji před tímto výbohem, poněvadž nic jiného učinit nemohli.

Navštivte Joliotův ústav v Paříži, na Collège de France. Frédéric Joliot-Curie je »vysokým komisařem »přes« atomickou energii«, a je mužem, jenž sám a zejména svou školou neobyčejně přispěl k základním předpokladům, které umožnily atomovou pumu. V ústavu vám řeknou, že pan Joliot-Curie odjel do USA, a nikterak se netají se sdělením, že po jeho návratu začnou stavět »pile«, »kupu«, jak Američané volně nazvali první agregát na výrobu atomické výbušniny. Francouzové jsou v této záležitosti upřímní. Už před časem oznámili světu, že si vyrábějí atomovou pumu a že ji vyzkoušejí na Sahare. Proto uskutečnili nejdozkonalejší cenzuru příslušných vědeckých zpráv a proto jsou jejich odborné časopisy neplodnou pouští v tomto směru. Mám samozřejmě na mysli původní francouzské vědecké práce z oboru jadrové fyziky: jinak nelze tvrdit, že by francouzský tisk byl sterilní pokud jde o všeobecné úvahy o nové zbrani. Joliot sám se ovšem na schůzích komise OSN pro vypracování předpisů na kontrolu atomické energie vřele přimlouvá za ideály, zdůrazněné ve výzvě amerických atomických vědců. Je to samozřejmě a nelze jej vinit z pokrytectví; každý poctivý vědec si uvědomuje odpovědnost, kterou tu má věda a její tvůrci, ale co dělat? Svědomí praví ne, a státní či jiná autorita, nadřazená každému, i vědci, říká ano. V jejich ruce je výkonná moc a proto se stane podle její vůle. Věda je spoutána a zůstane tak dlouho spoutaná, dokud se nevztá nedohodne. Ale tato dohoda, bohužel, na vědcích nezávisí; mohou činit prohlášení o své dobré vůli a zaplavovat své zahraniční kolegy výzvami — ostatně zcela zbytečnými, poněvadž ti nemohou cítit jinak, a nepotřebují těchto výzev — mohou snad do jisté míry pomáhat i při vytváření veřejného mínění ve své vlastní zemi. Najdou vždy ochotné a souhlasící posluchače, neboť — kdo rozumný by si přál atomické války? Ale tím prakticky činnost vědců na tomto poli končí; všechno ostatní, co jen oni sami při pasivní poslušnosti podniknou, se musí jevit jako neplodná, nikam nevedoucí a čas mařící utopie.

dopisy

Děti, učitelé a národ

Vážený pane redaktore,

dovoľte, abych Vám též napsal několik řádků na thema: Děti, učitelé a národ,

Učitel může mnoho, každá sebemenší pedagogická příručka však říká, že kladné výchovné výsledky jsou nutné podmíněny spoluprací školy, rodiny a společnosti. Ze se kantoni zapřáhl do orby na národa roli dědičné už v květnu 1945, se celkem ví, že pracují úmorně bez hmotných injekcí pro lepší pracovní morálku — už také tiskem proběho, že by se zde, na tomto poli — bez učebnic, bez osnov, při zvýšeném počtu ze všech koutů republiky sehnaných školáků v jedné třídě — daly dělat stachanovské výkony o tom raději nebudu psát.

Je pravda, že naše řady trochu řidnou špatným přílivem mladé krve. Nedivte se, že se mladým nechce za katedru do zapadlých obcí. Válka jim značně pokřubala ideály a naučila je rychleji žít a pak je faktem, že začáteční síly s obchodní nebo rodinnou školou nebo i jen s kursem začínají ve městě rozhodně a větším písemem.

Jsem z pohraničí, mám snad proti vnitrozemí trochu skreslené názory, už však jsem takový, že věřím více tomu, co vidím na každém kroku: výchově chybí podpora rodin, společnosti, národa! Nemluví o heslech a frážích, ani o krásných člencích a řečnických cvičeních, na děti, na »budoucnost národa«, se musí, vlastně měla by se dát nějaká korunka. Měla by se dát tím spíše, že statistiky přírůstku vykazují hodné pochurná čísla.

Na to se obratem říká: není peněz, musíme šetřit! Jsou peníze, prosím: Ostrava propila za čtvrt roku 50.000.000 Kčs! Ostrava vybrala o Dušičkách pro »pěti« 125.000 Kčs! (Představte si: hrđý národ Komenského žebřá dobrovolné dary pro pěti o dítě na hřbitově do kasičky!) Znáám velikou řadu nově osídlených obcí, kde — asi v duchu hesla »Dětem to nejlepší« — zbyly pro ty nejmenší cvrčky, pro mateřskou školu — nejhorší barabizny! Kdyby se dětem věnovala aspoň poloviční péče — jakou stát věnuje reversním koním! Vsadím se o krk, kdyby někde v obci uhynuly dva kusy dobytka — do týdne je zde komise. Znáám obec, velikou obec o 800 dom. číslech, totálně zavšivenou a zavrabenou, kde byl odvíšovací akt proveden po průtahu dvou měsíců (nebyla sladěna spolupráce školy, MNV a zdrav. orgánů).

Znáám soc. pracovníci, která pracuje v poradně pro kojence, t. j. aspoň jednou týdně váží a zapisuje novorozeňata, sleduje zdravotní stav dětí a soc. případy ve 63 obcích — jen tak, bez dopravního prostředku a jen doufá, že jí snad, snad pro »budoucnost národa« narostou křídla! Znáám obec, která rozhodně nevydala elektr. ledničku z německého majetku — tak nutné potřebnou pro poradnu i pro naši porodnici — lednička stojí v hospodě a chladí pivo! Znáám měšťanku, která na úředních místech jedenáctkrát v době 1½ měsíce vymáhala devět plechových umyvadel pro učebny, sborovnu a kabinety (takových hygienických zádraků, které už stávaly za časů »Zapadlých vlastenců« na stoličce v koutě třídy).

Mám pokračovat? Raději ne, mám dnes trochu meiancholicnou náladu, mým pracovním úkolem v rámci dvouletky je sběr — hadry, kosti, starý papír — klep školy se nám píní a mění v nechtuté skladiště, musím nutit děti, aby pečlivě sbíraly, posíláme výkazy a cenné srovnání si nikdo neodvážil! A pak: stál jsem před výkladní skříní knihkupec, nož přítisknutý na skla, a marně jsem luštil zrovna maturitně těžkou trojčlenku: učím 15 roků, mám 3 odbory, za jak dlouho zaplatím na mírné měsíční splátky, když si jednou za měsíc koupím takovou nějakou knížku, o které se říká, že jí má mít každý Čech — jako třeba TGM: »Sociální otázka« — za 300 Kčs!

Tisknu Vám ruku!

Váš J. Z.

Jakého člověka vytváříme?

Pane inženýre Loskote!

Dovoľte mi, abych poznamenal několik slov k Vašemu dopisu v 34. čísle Dnešku. Snad můj názor bude poněkud ovlivněn tím, že jsem absolventem klasického gymnasia, a že od maturity mne dělí necelá čtyři leta (ač poslední skutečnost mne vzhledem ke škole staví do poněkud kritičtějšího stanoviska nežli Vás, o kterém se domnívám, že školní lavici opustil mnohem dříve) i to, že celé vyšší gymnasium jsem absolvoval v protektorátu, kdy doba antiky byla útočištěm učitelů i žáků, kteří se uchylovali do dávné minulosti, když svobodně nemohli čerpat poučení v minulosti bližší či přítomnosti. Prohlašuji, že nikterak nehodlám mluvit za všechny, jimž se dostalo klasického vzdělání, nýbrž jen za sebe či za své školní prostředí. Každé generalisování je nebezpečné. Sešel jsem se na př. se strojním inženýrem, který tak říká »na stará kolena« se pustil do latiny a řečtiny, aby — podle svých vlastních slov — »nalezi určitě vyvážení své únavné denní práce«. A věřte mi, že není jen výjimkou potvrzující pravidlo Vámi vyřčené.

Myslím, že se mylně domníváte, že učiti se latíně a řečtině znamená hromadit v mozku ohromná množství slovíček a gramatických pravidel, memorovat stovky veršů atd. Pravda, v nižších třídách tomu tak bývá (vždyť »per aspera ad astra«), ale ve vyšších třídách ztrácí učení tento samoučelný ráz (namítnete snad, že záleží na učitel: uznávám, ale doby zkonstatěných školometů jsou dnes snad již po většině ty tam a ostatně celá otázka je po výtece jen technického rázu). Žáci již mají přehled o světových dějinách a nikterak v antické době nevidí absolutní vrchol dokonalosti, ale tím, že vede kladů, které mnohdy nebyly překonány ani dobou naší, vidí i negativní stránku celé doby, získají větší pohotovost pro aplikaci

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

Josef Čapek:

VEZEŇSKÁ PROCHÁZKA

Cas dávi ze sebe zas jeden den,
šelu i duši břemenem;
procházkou jdem v jámě čtyř
stěn,

dokola šlapeme podél čtyř zdí,
šero se studenou přeprškou dní,
ostnaté dráty deštnými
kapkami pláči;

dokola vězeň se za vězněm
vláčí,
napořád dokola, dokola jen,
tak tažný dobytek se stále
jedním směrem stáčí,
když v žentouře je zapřažen.

Z Básní z koncentračního
tábora

Noví „nesmrtelní“. Na u-
prázdňená místa ve Francouz-
ské akademii po Pesquidouxovi
a Hermantovi byli zvoleni
Maurice Genevoix a
Etienne Gilson. M. Ge-
nevoix, nar. 1890, je nositelem
Goncourtovy ceny za román
„Rabolioti“ a je znám svými
válečnými romány z první
světové války (Sous Verdun,
Nuits de guerre, Au seuil des
Guitounes). E. Gilson, nar.
1884, od r. 1932 profesor na
Collège de France pro stolici
středověké filosofie. Je auto-
rem četných děl o středověké
a dogmatické filosofii a zabývá
se zvláště vlivy scholastiky
na počátky moderní filoso-
fie. (Études de Philosophie
médiévale, Index scholastico-
cartésien, La Philosophie au
Moyen Age, St. Thomas
d'Aquin, Introduction à l'étude
de St. Augustin a j.) K. I.

Stendhalova cena, dotovaná
nakladatelstvím Laffont
stotisc frs) byla udělena Je-
anu Dutourdovi za filoso-
fický esay „Le Complexe de
César“ a René Massonovi
za sbírku povídek „Aux
Gendarmes et aux Voleurs“
(Četníkům a zlodějům). V po-
rotě zasedali mezi jinými Ar-
noux, Cocteau, Fargue, Green
a Schlumberger. — U obou
autorů jde o jejich první kni-
hu. Dutourd je 26letý Pařížan,
který unikl z německého zajetí,
byl odsouzen k trestu smrti
zastřelením, znovu uprchl a
skrýval se do konce války.
Jeho kniha, která byla sym-
paticky přijata kritikou, při-
pomíná metodou francouzské
filosofické essayisty, ale vztá-
huje se k uměleckému a so-
ciálnímu vývoji dneška, jehož
je zrcadlem a kritikou. —

Pro psa je každý pán Napoleonem, odtud ta velká obli-
ba psů.

ALD. HUXLEY

glíčtiny v Paříži a jeho kniha
je překvapujícím zrcadlem ni-
terného dětského života.

K. I.

Co chystají nakladatelství.
V edici Domat vyjde kniha o
Paulu Valérym od André
Gida, v níž bude po prvé u-
veřejněna dosud nevydaná ko-
respondence A. Gida a P. Valé-
ryho. V téže edici vyjde ro-
mán nositele Goncourtovy ce-
ny Luciena Fabra „On t'interro-
gera sur l'amour“. V
edici Domat vyšly před časem
první dva svazky cyklu Pau-
la Vialara „La mort est
un commencement“, které se
nyní přetiskují. K. I.

Výstava švýcarské knihy v
Paříži. Na žádost Národní
knihovny v Paříži uspořádala
Společnost švýcarských nakla-
datelů výstavu švýcarské kni-
hy. V Mazarinově galerii Ná-
rodní knihovny jsou vystave-
ny knihy, které vyšly za
války ve Švýcarsku.

Večer na počest 25 let lte-
rární činnosti Alexandra Žarova.
Moskevský výbor Komsomolu
a Svaz sovětských spisova-
telů uspořádaly ve velké po-
sluchárně Polytechnického mu-
zea večer, věnovaný tvorbě bás-
níka A. Žarova. Po krátkém ú-
vodním slově předečetl Pavel An-
tokolský dopis Svazu spisova-
telů, ve kterém je charakteri-
sována 25letá činnost básníka-
komsomolce. Ve dvacátých le-
tech se stal populární svou bás-
ní Garmoi a písněmi, ve kte-
rých se ozývaly motivy z re-
voluce. Žarov byl účastníkem
památného sjezdu sovětské mlá-
deže, kde Lenin promluvil his-
torickou řeč ke komsomolcům.
Ve Velké vlastenecké válce slou-
žil Žarov ve válečném námoř-
nictvu. Napsal mnoho veršů, e-
pických básní, Bohatýr, Kerim
a jiné. K jeho jubileu vydává
Mladá garda knihu Výbor z
básní. Večera se zúčastnili jed-
nak jeho kolegové v práci a
jednak spolubojovníci z války,
zástupci Ústřed. výboru strany,
mnoho umělců, skladatelů a her-
ců. Žarov obdržel čestnou adre-
su Ústředního výboru strany a
odznak komsomolce.

Týden dětské knihy. Na přis-
tí měsíc připravuje se v Moskvě
a dalších městech obvyklý kaž-
doroční týden dětské knihy. V
tomto týdnu budou uspořádány
schůzky autorů a ilustrátorů

čtenářů, literární koncerty pro
učitele a rodiče. Program obsa-
huje též cyklus přednášek o dět-
ské knize a o dílech, která byla
vyznamenána cenou. V Moskvě
se tento týden chystá Dům dět-
ské knihy.

KNIHY REDAKCI DOŠLÉ

Histologie a mikroskopická
anatomie - I. díl Histologie na-
psal Dr F. Studnička, profesor
Karlovy university v Praze. S
obrázkovou částí. Stran 110,
obrázková část stran 43. Vydal
Melantrich. 150 Kčs.

II. díl Mikroskopická anat-
omie. Napsal Dr Jan Wolf, pro-
fesor Karlovy university v Pra-
ze. Zvěrolékařský dodatek na-
psal Dr K. Sulc, profesor vy-
soké školy zvěrolékařské v
Brně. Stran 170. Obrazková
část 109. Vydal Melantrich. 190
Kčs.

Láska a smrt. (Výbor lidové
poesie.) Uspořádal Fr. Halas
a Vladimír Holan. Úprava a
obálka Frant. Muzika. Vydal
Melantrich. Stran 368, 120 Kčs.

J. B. Priestley: Skrytý
sen. V anglického originálu
The Secret Dream přeložil Ce-
něk Sovák. Nakladatelství Vla-
dimír Zikeš v Praze. Stran 63,
28 Kčs.

František Swidzinski:
Krutá lhostejnost. Román. Tře-
tí svazek VII. řady edice Za
svobodu. Obálka Josef Paukert.
Vydavatelství Za svobodu v
Chebu. Stran 430, 129 Kčs
brož., 164 Kčs váz.

František Papánek: Zá-
kladné otázky lesnej ekonomiky.
Obálka L. Čáder. Naklad:
Pravda, Bratislava. Stran 161,
70 Kčs.

N. Melníková - Pa-
poušková: Lubok neboli
ruské lidové tisky. II. svazek
knihovny Malé knihy kultur-
ně-historické. S obálkou, před-
sádkou a v úpravě Bohumila
Trity. Vydalo Aventinum. Str.
105, 90 Kčs brož., 120 Kčs váz.

Josef a Miroslava Toma-
novi: Vinice. Hra o pěti jed-
náních. Vyd. Melantrich. Obál-
ku navrhl Zdeněk Rossmann.
Stran 115, 50 Kčs brož.

Budujeme pohraničí. Výkla-
dy předsedy osídlovacího úra-
du M. Kreysy v osídlovacím
výboru ÚNS. Vydalo tiskové
oddělení osídlovacího úřadu v

Z BAJEK KARLA ČAPKA

Plevel

Já vím, sousede jilku: proti
mně je hotové spiknutí. Když
sečou louku, je to jen proto,
aby mne zničili. Poslali na
mne krupobití; chtějí mne
spálit sluncem; zjednali se proti
mně krtky a žízaly. Ale já
se nedám. Já vím, proč mají
na mne spadeno. Oh, já bych
mohl povídat věci!

Květináč

To koukáš co? Jak jsem vy-
rostl od jara! Co mám listů! Jak
krásně kvetu a voním!

Žížala

Brrr! Honem do země! Rych-
le se zarýt do poctivé, vlhké
půdy! Hu, sáhl na mne člověk!
Jak je odporně suchý a teplý!
Nesnesu toho, obrací se mi za-
ludek! Fil!

Strom

Daleko vidět: to se musí vy-
soko vyrůst.

Liška

Všechno živé se dělí na tři
druhy: na nepřátele, na konk-
urenci a na kořist.

Plevel

Velebný strom, bahl Počkej-
te, až mně bude pět set let!

Kvěť

Ze voním? Ze jákám hmyz?
Ach, vidíte, o tom já ani ne-
vím!

Housenka filosofská

Jděte mý s člověkem! Tako-
vý relativista! Tvor, který ž-
re všechno! Co mne se týče,
já uznávám jen listy řešetlák-
kové.

Bacillus Koch

Tuberkulosa? Co je to?

Hnědý mravenec

Svoboda mravencům! Celý
svět mravencům! Ovšem, ne-
směji to být mravenci černí.

Na horách se udroil
kámen

Tak vida. Tak vida. Taky už
ty hory dohrály!

Střecha

Já vím, já vím; na mně nic
není, na mne se nikdo nedívá.
Ale jak jsem krásná, když se
lesknu v dešti! A, jak se v tu

THE TIMES

WEEKLY EDITION

World news and England's
views . . . in an hour or so
of reading

THE WEEKLY EDITION of The Times returns to the kiosks on Friday, November 15, after a long absence due to the war, and then to the strict paper rationing in England. In form and content the *Weekly Edition* is a compact version of The Times daily and has been published continuously since 1877. Its 20 to 24 pages contain all the important world news and news of England of the current week—with England's authentic opinions on that news.

Though a complete newspaper with full reports of industry, finance, sports, books, theatres, art, letters to the Editor, and many photographs, the *Weekly Edition* is so compactly edited that, in an hour or so of reading, the busy man and woman can see all the world through English eyes.

It is said that the readers of The Times are "the most intelligent public in England, because they are the best informed." The aim of the *Weekly Edition* is to extend the 160-year-old tradition of The Times—one of the most influential newspapers in the world—and by objective presentation of to-day's news and views, to strengthen the happy bonds of trade and culture, themselves traditional, that have long existed between England and Czechoslovakia.

On Sale November 15
8cr. a copy

OR 1 YEAR 360CR.
6 MONTHS 180CR.
3 MONTHS 90CR

SPECIAL OFFER: A subscription for 12 months placed to-day will bring you the WEEKLY EDITION from now until the end of 1947, at the same price as a 52-week subscription.